

Ekspertar utan løn

Store delar av kunnskapsgrunnlaget
for norsk forking blir samla inn av amatørar.
Kva posisjon har amatøreksperter
i forskingsverda?

Side 12–17

Swift Pluss Masse utstyr

Men det sees ikke på prisen!

Kjempesuksessen Swift er nå introdusert i en helt ny, større og svært velutstyrt utgave. Nye Swift er en designperle med firehjulstrekk som setter helt nye standarder. Swift har meget gode kjøreegenskaper og fremkommelighet, samt 5 stjerner i kollisjonstesten NCAP. Bilen lovpries av biljournalistene! Nye Swift har verdens laveste CO2 utslipp for en firehjulstrekket - og det fra en bensinmotor med minimal lokal forurensing. Nye Swift 4x4 er som skapt for norske forhold. Velkommen til en prøvetur! **Swift 4x4 fra 216.900,-**

Plusspakke:

Klimaanlegg • Radio/CD spiller • Myrattbetjening • Bluetooth handsfree • 6 høytalere
Cruisecontrol • USB kontakt • 16" Alufelger • Keyless • startknapp • Ratt og girkule i skinn
Privacy vinduer bak • Tåkelys • El vinduer foran og bak • Varmeseter foran • Norsk Tectyl

Verdi 32.800,- Betal 3.000,- SPAR 29.800,-

Veil priser levnet Drammen. Priser kommer i tillegg. CO2 utslipp fra 128 g/km (bruttoforbruk 5,5 l/100km).

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

12: Amatørekspertane

Dei observerer, samlar eller registrerer artar. Mange amatørar sit med stor fagkunnskap, og forskarane er avhengige av dei.

20: Samtalen

Eirinn Larsen har skrive jubileumshistoria nedanfrå, og om korleis nye studentgrupper har endra historia til Universitetet i Oslo.

24: Granskar justismord

Litteraturforskarar ved Universitetet i Bergen studerer falske forteljingar i norske rettssalar.

Siri Lindstad hadde skrevet forrige nummers hovedsak, om forskerne og 22. juli. Navnet hadde dessverre falt ut. Red.

4: Forsvarar forskingsbudsjettet

– Det har aldri vore så mykje pengar til forskning over statsbudsjettet, seier statsråd Tora Aasland. Men ho innrømmer at veksten ikkje har vore stor dei to siste åra.

6: Strid ved Diakonhjemmet

Minst 17 mistar jobben ved Diakonhjemmet Høgskole. Partane er i strid om dei har rett på vartpengar, ei yting som tilsvarar ventelønn.

7: Store kutt ved Nofima

Forskingsinstituttet Nofima kuttar 45 årsverk for å unngå konkurs. Men instituttet har auka produksjonen kvart år sidan 2008.

8: Må musea forske?

I Noreg har ikkje musea forskingsplikt. Men i Danmark sørger ei eiga museumslov for at museumstilsette må levere forskning.

9: Tenkjer lite på pensjon

Få forskarar byter arbeidsplass etter fylte 55 år. Men dei som gjer det, trekkjer fram andre motiv enn gode pensjonsordningar.

FASTE SIDER 28: Historiske bilder

- 31: Leder
- 32: Bøker
- 34: Debatt
- 35: Gjesteskribenten
- 37: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 9/2011 – 43. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRAÐ: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Forsidefoto: Erik Norrud. Design: Concorde Design. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Sur vind over plussbudsjett

At Norges forskningsbudsjetter er gode, er en vel bevart hemmelighet. Det mener statsråd Tora Aasland.

– Statsbudsjett 2012 gir som budsjett for 2011 nullvekst for forskning, sa Universitets- og høskolerådet.

– Den store skandalen i budsjettet er uten tvil forskning og utdanning, sa Venstre-leder Trine Skei Grande.

– Vi er svært overrasket og bekymret, sa Forskerforbundets leder Bjarne Hodne.

Vi kunne ramset opp negative reaksjoner fra det ene opposisjonspartiet etter det andre eller organisasjonen, universitetslederen, tillitsvalgte og enhver forsker som satt ved telefonen dagen forslaget til statsbudsjett for 2012 ble lagt frem. Få så på den norske stats bevilgninger til forskning og høyere utdanning for det neste året som gode nok. Ifølge Forskerforbundets beregninger vil det med prisveksten som Kunnskapsdepartementet selv legger til grunn, bli en realvekst på 0,18 prosent i forskningsbevilgningene og 0,8 i bevilgningene til høyere utdanning. Forsknings- og høyere-utdannings-sektorens andel av det totale statsbudsjettet øker fra 3,63 prosent i 2011 til 3,69 prosent i 2012.

Rekordbudsjett

Sjefen for det hele, statsråd for forskning og høyere utdanning Tora Aasland (SV) tar reaksjonene med relativ fatning.

– Det er som forventet. Det er et vekstbudsjett, men jeg skal selvfølgelig ærlig innrømme at veksten ikke er veldig stor. Men det er en vekst, og det er jo det motsatte av et kutt, sier hun og slipper løs en knapp latter.

Aasland avviser kritikken om nullvekst og forteller at departementets beregninger viser at forsknings- og høyere-utdannings-budsjettet for 2011 hadde en realvekst på linje med året før.

– For 2012 blir det en nominell vekst på 822 millioner kroner, og hvordan det slår ut i realvekst, vil vise seg. Men det er viktig for meg at vi har et forskningsbudsjett som holder seg på et høyt nivå. 25,5 milliarder kroner ... Det har aldri vært så mye penger til forskning over statens budsjett! At vi holder det høye nivået og til og med klarer å få lagt inn 100 millioner til fri forskning, men også en vekst, er det god grunn til å være fornøyd med.

Friere forskning

De 100 millionene skal gå til forskerinitiert forskning som ikke finansieres gjennom Forskningsrådets programmer, og nevnes av flere som et lyspunkt for forskere med gode ideer som mangler penger. Bevilgningen suppleres av like mange millioner fra universitetene. Med fjorårets bevilgning på 60 millioner vil det gi totalt 260 millioner kroner til fri prosjektstøtte. Aaslands

– Det er mange av mine medstatsråder som misunner meg denne veksten, sier Tora Aasland. Sektoren har ikke vist samme entusiasme.

hjerterbarn i budsjettet er nettopp denne posten.

– Jeg er svært glad for at vi har fått til et svar på den invitasjonen vi fikk fra universitetene

og fra Forskningsrådet om et spleiselag til fri prosjektstøtte. Og jeg forventer selvfølgelig da at de følger opp det de har invitert til.

– Forskningsfondet havarete

Nedleggelsen av Forskningsfondet, som skal sikre langsiktig finansiering på tvers av sektorer, har skapt debatt og fått mye kritikk. Fondsavkastningen var på vei ned på grunn av rentenedgang, og regjeringens løsning ble å overføre avkastningssummen til faste poster på statsbudsjettet.

– Vi har rett og slett måttet berge denne delen av forskningsfinansieringen fra – noen har brukt ordet havari om budsjettet, men det ordet kan jeg gjerne bruke om det vi har unngått her. Noe måtte gjøres.

– Nedleggelsen av gaveforsterkningsordningen har også blitt kritisert. Da den ble styrket i forrige runde, sa du at den var en innbydelse til et privat og offentlig spleiselag, og at det hadde vist seg å være et godt virkemiddel for å få flere private givere på banen. Var det feil?

– Vi vet ikke hvor godt vi har truffet med den invitasjonen til spleiselag. Det har alltid vært penger igjen på kontoen vi har satt av til dette. Jeg er usikker på hvor mye det har betydd for giverne at det også var et spleiselag. I et intervju med Bergens Tidende sier en av de største giverne, Trond Mohn, når han blir konfrontert med dette, at «ja da får vi bare gi litt mer».

Fri støtte som partipolitikk

Tanken på den pragmatiske og gavmilde milliardæren får Tora Aasland til å slippe løs en liten latter igjen. Hun tar seg raskt i det og trekker frem andre tiltak mot det private som videreføres: opprettholdelsen av nærings-ph.d.-ordningen, hvor staten og bedrifter spleiser på å betale for doktorgradstudenter, og SkatteFUNN-ordningen, som gir bedrifter som forsker, skattefordeler. Å få øye på SV-politikken i forskningsbudsjettets videreføring, satsinger og kutt er ikke alltid like lett. Selv hevder Aasland å ha fått gjennomslag for partipolitikk.

– Det jeg gjør i regjeringssammenheng, er for eksempel å kjempe for styrking av den frie

prosjektstøtten. Alle er ikke uten videre like opptatt av det. Jeg har også som en viktig jobb å sørge for at mine kolleger fra andre partier også prioriterer forskning på sine områder, i og med at vi har et forskningssystem som er ganske sektorstyrt, sier hun og trekker frem styrking av samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter, opprettelsen av et program for «samfunnets kulturelle forutsetninger» knyttet til 22. juli og styrking av forskning knyttet til helsedata og humane biobanker.

– Krevende sektor

Disse satsingene på totalt 20 millioner kroner har ikke fått sektoren til å hoppe av glede. Det tror heller ikke Aasland lar seg gjøre.

– De skal vel egentlig ikke være helt fornøyd. Jeg har oppfattet at det er en godt bevart hemmelighet at forskningssatsingen har vært blant de største. Det er mange som tydeligvis irriterer seg over at jeg sier det, men når ingen andre sier det ...

Aasland tar seg i det og innser at spøken kan komme feil ut. Ber oss om å stryke det, vel vitende om at det ikke vil skje, og ler litt igjen før hun tar sats for en siste korreks av milliardsektoren som ingen kan tilfredsstille.

– Er sektoren utaknemlig?

– Det er en krevende sektor. Det er helt sikkert. Og det til tross for at vi har hatt en realvekst på 27 prosent fra 2005 til nå. Det er mange av mine medstatsråder som misunner meg denne veksten. Når det er sagt, skal jeg ærlig innrømme at den vesentlige delen av denne veksten ikke har vært de siste par årene. Man har reagert, selvfølgelig, og vil alltid gjøre det, for vi ønsker jo mest mulig penger, sier Aasland, som oppfordrer:

– Men jeg ønsker også at forskning skal få oppmerksomhet om den kvaliteten det er i forskningen, og om innholdet og innretningen av forskningen.

Det får da være måte på snakk om penger.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Forslaget til statsbudsjett for 2012

- 33,7 mill. til forskning og høyere utdanning (inkludert voksenopplæring)
- 25,5 mrd. til forskning og utvikling (inkludert SkatteFUNN)
- 100 mill. øremerkes fri prosjektstøtte
- Forskningsfondet legges ned, og avkastningen overføres til ordinære bevilgninger
- 1,5 mrd. til igangsatte byggeprosjekter ved universiteter og høyskoler
- 240 mill. økning til oppfølging av studieplasser
- 20 mill. til nye nasjonale forskerskoler
- 30 mill. økning til Senter for forskningsdrevet innovasjon
- 26 mill. til forskningsinstitutters EU-deltakelse

– Departementet gjetter når de sier at gaveforsterkningsordningen ikke fungerte, sier Øyvind Østerud.

– Risikabelt budsjett

Preses for Det Norske Videnskaps-Akademi, professor ved Universitetet i Oslo Øyvind Østerud er positiv til at budsjettet for forskning totalt sett er styrket, og ser på økningen av frie prosjektmidler som et fremskritt. Helhetsinntrykket er likevel negativt.

– Budsjettet er risikabelt og ikke veldig godt. Langsiktigheten i forskningsfinansieringen er utsatt etter at Forskningsfondet er besluttet nedlagt og overført til årlige poster i statsbud-

sjettet. Redusert renteavkastning ville være et stort problem for Forskningsfondet fremover, men det ville vært en bedre løsning å styrke fondet enn å avskaffe det. Jeg er også betenkt over at gaveforsterkningsordningen er tatt vekk. Jeg vil tro at den stimulerte private bidragsyttere til å gi, men dette vet vi ikke sikkert. Når departementet sier at det ikke gjorde det, så er det også en gjetning. Alt i alt var det en bra ordning fordi det ga en økonomisk forsterkning.

– Hvordan anser du Aaslands gjennomslag i budsjettprosessen?

– Hun er positiv til og interessert i sektoren, og det er viktig. Hvor stort gjennomslag hun har overfor finansministeren og statsministeren, er litt vanskelig å si, for vi vet ikke hvordan en annen statsråd hadde klart seg i forhold. Det er viktig i seg selv at statsråden er engasjert i feltet. Det er ingen selvfølge.

Sikkerhetsnettet for eldre rakner

Eldre ansatte ved Diakonhjemmet Høgskole kan stå på bar bakke. Årsaken er at ledelsen midt i en nedbemanning har søkt fritak for ytelser til de som blir oppsagt.

De ansatte ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo føler seg lurt etter at arbeidsgiveren har søkt om å bli fritatt for å betale ytelser til minst 17 overtallige i forbindelse med en pågående nedbemanning.

– De ansatte frykter at de vil stå på bar bakke etter oppsigelsene, sier Olav Hindahl, som er Forskerforbundets tillitsvalgte ved høyskolen.

Diakonhjemmet Høgskole er en diakonal, privat utdanningsinstitusjon med hovedkontor i Oslo og en avdeling i Rogaland. Høyskolen har gått med store underskudd i 2010 og så langt i 2011. I september vedtok styret nedbemanning for å bringe budsjettet i balanse i 2013.

Mange av de ansatte er godt voksne med lang ansiennitet – ansatte som normalt er omfattet av den såkalte vartpengeordningen i Statens pensjonskasse (SPK). Vartpenger er fristilte offentlige organisasjoners alternativ til ventelønn, en ytelse på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget som arbeidsgiver betaler til overtallige medarbeidere (se faktaboks).

Medlem eller ikke?

Konflikten mellom ledelsen og de ansatte handler om hvorvidt Diakonhjemmet Høgskole er omfattet av ordningen eller ikke.

– Vi har hele tiden lagt til grunn at vi har rett til vartpenger, og vi har informert kollegaene om denne tryggheten og moralske garantien – før de ble innkalt til samtaler med ledelsen, sier Hindahl.

Ledelsen hevder at institusjonen ikke er medlem av vartpengeordningen. Grunnen er at Diakonhjemmet Høgskole i 2005 fikk brev fra SPK om at vartpengeordningen skulle opphøre. Senere ble ordningen gjeninnført, men Diakonhjemmet Høgskole skal ikke ha blitt informert om dette av SPK.

– Vi har ikke fått beskjed om at ordningen ble reetablert, sier rektor Ingunn Moser til Forskerforum. Hun understreker at vartpenger ikke har vært med i diskusjonen før etter at styret i september fattet vedtak om nedbemanning.

Olav Hindahl i Forskerforbundet er uenig.

– Diakonhjemmet er per dags dato omfattet av ordningen, og dersom arbeidsgiver har misforstått informasjon om vartpengeordningen, ligger ansvaret der, hevder Hindahl.

Etter snar

Da ledelsen kontaktet SPK, skal de ha fått beskjed om at skolen ikke ble omfattet av vartpengeordningen. Som et resultat av henvendelsen sendte SPK en søknad til Arbeidsdepartementet om å frita Diakonhjemmet Høgskole fra ordningen. Overfor Forskerforum bekrefter Inger-Janne Rørstad i SPKs Seksjon bedriftsservice at Diakonhjemmet Høgskole er med i ordningen

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

fram til den dagen departementet vedtar et fritak. Praxis fra Arbeidsdepartementet har vært at tidligere fristilte offentlige bedrifter som har søkt fritak hos departementet, som Posten, NSB eller Avinor, har fått innvilget dette.

Olav Hindahl mener det er problematisk å søke om fritak fra vartpengeordningen etter et styrevedtak om nedbemanning.

Ingen generelle pakker

Ledelsen ved Diakonhjemmet Høgskole har ikke tilbudt noen generelle pakker som sluttpakke eller gavepensjonsordning til erstatning for vartpengeordningen.

– Vi har individuelle samtaler og en pakke av ulike virkemidler, hvor vi legger vekt på å behandle de ansatte likt hvis de har like stillinger. Vi ønsker selvsagt å ivareta ansatte som blir berørt, så godt vi kan i denne prosessen, men den nye vartpengeordningen, hvor arbeidsgiver må finansiere ordningen krone for krone, blir en for høy kostnad for høyskolen i den situasjonen vi er i, sier Moser.

– Kvalifiser eget personell

Forskerforbundet sentralt har bedt Arbeidsdepartementet om å vente med fritak til etter nedbemanningsprosessen.

– Vi anser vartpengeordningen som en del av tilsettingsvilkårene, og vi synes ikke det er rett å snu tilsettingsvilkårene på hodet midt i en nedbemanningsprosess, sier Eirik Rikardsen, leder for Tariffseksjonen i Forskerforbundet. Han ser nedbemanningen i sammenheng med Diakonhjemmet Høgskoles plan om å bli vitenskapelig høyskole, noe som vil kreve flere førstestillinger enn skolen har i dag.

– Vi mener at høyskolen må se på muligheten til å kvalifisere eget personell i stedet for å gå til nedbemanning for så å ansette andre, sier Rikardsen.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Vartpenger

- frivillig ordning for fristilte virksomheter som tidligere har vært statlige
- erstatte ventelønnsordningen
- gir en utbetaling på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget til den ansatte på tidspunktet for overtallighet
- inkluderer videre opptjening til pensjon

Kutter 45 årsverk

Forskerne har levert, men staten har sviktet, og felleskostnadene har skutt i været. Nofima må kutte ti prosent av staben.

– Vi har innsett at vi ikke får den hjelpen vi trenger fra staten, og nå er vi nødt til å nedbemanne for å unngå konkurs, sier Audun Iversen, Forskerforbundets tillitsvalgte i Nofima. Det store sammenslåtte instituttet (se faktaboks) gikk i oktober til nedbemanning av 45 årsverk for å spare inn 25 millioner kroner. Forskerforum avsluttet redaksjonen før prosessen var avsluttet, men våre opplysninger er at tretti ansatte tar sluttpakke, ti går av med alderspensjon og ytterligere fem vil søke gavepensjon.

Nedbemanningen fordeles i utgangspunktet likt mellom administrasjon og ledelse og forskere, teknikere og ingeniører. Arbeidsgiver skal ha tilbudt sluttpakker på mellom seks og atten måneders lønn avhengig av ansiennitet, eller gavepensjon som et tillegg til dagpenger for eldre ansatte som blir arbeidsledige.

Store underskudd

Innsparingen kommer fordi Nofima drev med 12 millioner kroner i underskudd i fjor og 6,5 millioner i underskudd i 2009. Resultatet står i kontrast til resultatene fra forskningsmiljøene, som har økt sin produktivitet hvert år siden Nofima ble opprettet i 2008. I fjor registrerte Nofima-forskerne over 200 vitenskapelige publiseringer.

– Når forskningen aldri har vært så bra som i dag, så er det frustrerende at de ytre rammene ikke har vært sikret ordentlig, sier Eva Veiseth-Kent, tillitsvalgt for Tekna ved Nofima på Ås, hvor 240 av selskapets 470 ansatte jobber. De øvrige avdelingene ligger i Tromsø, Bergen, Stavanger, på Sunndalsøra og på Averøy.

Administrerende direktør Øyvind Fylling-Jensen i Nofima ønsker ikke å kommentere situasjonen før nedbemanningsprosessen er endelig avsluttet.

Staten har sviktet

Nofima ble opprettet fordi de siste regjeringene forventet store synergieffekter av «den blågrønne alliansen» mellom fiskeri- og landbruksforskningen. Gjennom tett samarbeid med matindustrien og fiskeri- og havbruksnæringen skulle Akva-forsk, Fiskeriforskning, Matforsk og Norconserv vinne konkurransen mot utlandet. Fiskeri- og kystdepartementet er største eier, mens Landbruks- og matdepartementet og Kunnskapsdepartementet er premissleverandører gjennom bevilgninger via Forskningsrådet.

I 2009 advarte ansatte ved daværende Nofima Mat på Ås departementene om at manglende omstillingsmidler og passivt eierskap truet økonomien. Staten har senere svart med å kutte basisfinansiering og stipendiatprogram for den grønne forskningen, i tillegg til å redusere ram-

FOTO: TOM BENJAMINSEN

mene for nasjonal konkurransearena hos Forskningsrådet. Omstillingsmidlene har uteblitt.

– Departementene burde ha gitt nødvendige omstillingsmidler, slik man har gjort for andre halvoffentlige institutter. Dette er normal driftsøkonomi, og jeg synes politikerne burde ha tenkt på dette før de hev seg ut og snakket om store synergier, sier Hilde Herland, tillitsvalgt for Tekna i Nofima.

Ifølge Audun Iversen har den planlagte sammensmeltingen av landbruks- og fiskeriforskning ikke slått til, akkurat som flere av høringsinstansene advarte mot før etableringen.

– Våre kunder er enten grønne eller blå, noe som begrenser synergieffektene vi kan få ut, sier Iversen.

Må fakturere 3,4 ganger årslønn

Forskerforbundets representant mener problemet med Nofimas økonomi også skyldes tung infrastruktur og tunge fellestjenester innenfor IKT, kommunikasjon, økonomistyring og personale. – Mantraet for opprettelsen av instituttet var «mer forskning for pengene», men resultatet har blitt det motsatte. Forskerne må fakturere opp mot 3,4 ganger årslønnen for å tilfredsstille inntjeningskravet. Svak økonomi har svekket vilkårene for forskning, i form av utsatte investeringer, lave lønnsoppgjør og ansettelsesstopp det siste året, sier Iversen.

Flere kan forsvinne

De ansattes organisasjoner er bekymret for at mindre ressurser til fagmiljøene og færre fag-

personer skal føre til at flere forskere søker ut fra Nofima.

– Det vanlige i en slik prosess er at de som er mest attraktive på arbeidsmarkedet, ser seg om etter nye jobber, sier Herland. Hun poengterer at nedbemanningen skjer i en forholdsvis ny organisasjon, noe som svekker følelsen for Nofima blant de ansatte.

– Det som skjer, er forferdelig, men vi kan ikke fortsette med blodrøde tall år etter år. Departementene har ikke gitt andre signaler til oss enn at vi må rydde opp selv, derfor ser vi ingen vei utenom nedbemanning, sier Herland.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Nofima

- eies av Fiskeri- og kystdepartementet (56,8 %), Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning og Akvainvest Møre og Romsdal
- består av tidligere Akvaforsk, Fiskeriforskning, Matforsk og Norconserv
- har avdelinger disse stedene: Ås, Tromsø, Bergen, Stavanger, Sunndalsøra og Averøy
- 473 ansatte og 464 millioner kroner i omsetning i 2010
- skal spare 30 millioner, hvorav 25 millioner gjennom nedbemanning av 45 årsverk. 30 tar sluttpakke, 15 går av med pensjon

Plikt til å forske

I Noreg må museumstilsette kjempe for å finne tid til å forske. I Danmark er forskning pålagt ved lov.

– Forskjellen er at musea i Danmark har forskingsplikt etter museumsloven. Leverer dei ikkje forskning, kan dei risikere at det går ut over museumsmidlane, seier Liv Ramskjær, seniorrådgjevar i Norsk kulturråd.

– I Noreg er ikkje musea pålagte å forske, men i museumsmeldinga frå 2008–2009 kom forskning inn som ei av fire satsingar – saman med forvaltning, formidling og fornying. Forsking er såleis rekna som ei av kjerneverksemdene i norske museum, seier Ramskjær.

Men sjølv om Kulturdepartementet skriv mange fine ord om forskning, blir ikkje forskning prioritert i norske museum. Departementet stiller heller ingen krav om forskningsproduksjon. I Forskerforum nr. 7/11 etterlyste museumstilsette tiltak som kan stø opp om vitskapleg produksjon i musea.

– Vil ikkje straffe

I Danmark, derimot, må alle statlege museum og museum med statsstøtte følgje den danske museumsloven, og dei må oppfylle krava i loven når det gjeld innsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

– Vi stiller ikkje noko absolutt krav til kor mykje musea skal forske, det er jo stor forskjell på musea når det gjeld forskingsaktivitet. Blant anna er det avhengig av storleiken på museet, seier Anne Mette Rahbæk. Ho er direktør i den danske Kulturarvsstyrelsen, som er eit forvaltningsorgan under Kulturministeriet i Danmark. Kulturarvsstyrelsen gjennomfører kvalitetsvurderingar av musea med jamne mellomrom, for å sjå til at musea følgjer opp det dei er pliktige til.

– Når det gjeld forskning, spør vi etter kor mange vitskaplege publikasjonar som er produserte. Publikasjonane blir evaluerte og kvalitetssikra av eigne faglege råd ved musea, fortel Rahbæk.

Men sjølv om eit museum kan ha dårleg forskingsproduksjon, fører ikkje dette til at museet går glipp av midlar, meiner ho.

– Ei kvalitetsvurdering er ingen straffereaksjon, det er ein måte å kome i dialog med museumseinga på. Men vi vurderer om museet ligg på same nivå som andre. Om eit museum ikkje har publisert noko særleg, blir museumsleinga oppmoda til å utarbeide ein forskingsstrategi og til å søkje forskingsmidlar som er øyremerkte for musea, fortel Rahbæk.

Vil styrke kvaliteten

Eit utval sett ned av det danske Kulturministeriet og Kulturarvsstyrelsen har nyleg lagt fram «Udredning om fremtidens museumslandskab», ein rapport som enno ikkje er handsama politisk. Kulturministeriet har i tillegg utarbeidd eit

FOTO: SYDDANSK UNIVERSITET

– Vi ønskjer å styrke samarbeidet mellom universiteta og musea, seier Anne-Marie Mai i Kulturministeriets Forskningsudvalg.

forslag til ny forskingsstrategi på kulturområdet.

– Eg trur dette kan vere med på å styrke forskinga i musea. Også i Danmark synest museumstilsette at det er vanskeleg å få tid til å forske i ein svært travel kvardag, seier Anne-Marie Mai, formann i Kulturministeriets Forskningsudvalg.

Utvalet har følgd arbeidet med den nye rapporten.

– Vi ønskjer å leggje vekt på å styrke kvaliteten på forskinga og at musea skal få større forståing for korleis dei kan søkje forskingsmidlar.

– Publiserer danske museum mykje forskning?

– Ja, det blir gjort ein stor forskingsinnsats, og i forskingsutvalet vonar vi å kunne hjelpe til med å gje museumstilsette moglegheit til å publisere i fagfelleverderte tidsskrift. Mange skriv også vitskaplege artiklar på høgt nivå, men manglar formell kompetanse. I Danmark er det no ein stor diskusjon om også artiklar i museumskatalogar skal bli godkjende i det danske forskingsregistreringssystemet PURE, fortel Mai.

Større krav til rapportering

Ramskjær i Norsk kulturråd seier at det også i Noreg har kome tydelegare krav til musea om rapportering av forskingsaktivitet til departementet.

– Om forskingsaktiviteten ved eit museum er låg over tid, blir det lagt merke til ved rapporteringa, seier Ramskjær.

– Blir all vitskapleg produksjon rapportert inn?

FOTO: KULTURARVSSTYRELSEN

– Vi er ikkje ute etter å straffe musea, men å hjelpe dei, seier direktør Anne Mette Rahbæk i Kulturarvsstyrelsen.

– Nei, vi spør berre etter talet på større publikasjonar og om dei har forskingsplanar. Men her blir det nokre endringar frå neste år, for vi treng fleire data frå musea på dette området.

– Burde Noreg få ein museumslov som i Danmark?

– Eg er usikker på om det er rett veg å gå. Det finst andre måtar å stimulere til meir forskning på, til dømes gjennom stimuleringsmidlar eller andre prosjektnidlar. Ved å innføre meir omfattande krav til rapportering vil ein kanskje synleggjere forskingsaktiviteten i musea betre, seier ho.

Av JOHANNE LANDSVERK

Forsking i danske museum

- Danmark har 7 statlege og 113 statsgodkjende museum.
- Dei må følgje museumsloven, som pålegg musea å forske.
- Ein ny «Udredning om fremtidens museumslandskab» løftar fram forskning i musea.

Verken lokkes eller skremmes av pensjon

Forskere over 55 år har blitt brekkstang i pensjonsdebatten. Men selv sitter seniorene stort sett helt i ro.

– Nei, det er sjelden vi får søkere i aldersgruppen 55 + når vi lyser ut vitenskapelige stillinger, sier HR-konsulent Anne Toril Grinaker ved Institutt for energiteknikk (IFE). Dette er et av en håndfull private forskningsinstitutter med medlemskap i Statens pensjonskasse (SPK). De ansatte har dermed en ytelsesbasert pensjonsordning som regnes som den billigste og beste – for arbeidstakerne.

Og man skulle jo tro at da ville de søke seg hit, de som ikke allerede har en god pensjonsordning, og som har 10–15 år igjen av forskerkarrieren.

Men nei.

– Er det snakk om lederstillinger, for eksempel forskningsdirektør, kan aldersgruppen 55 + være representert blant søkerne, men sjelden til rene forskerstillinger, sier Grinaker.

– Risikabelt

Ann-Helén Bay, direktør ved Institutt for samfunnsforskning (ISF), pekte i et intervju i Forskerforum nr. 8/11 på at ulike pensjonsordninger står i veien for seniorers mobilitet mellom ulike deler av forskningssektoren.

– Det kan være veldig risikabelt å ansette en som har lang opptjening i SPK og høy lønn. Vi vegrer oss derfor for å ansette noen fra universitets- og høgskolesektoren som er 55 +, sa Bay.

Høye pensjonskostnader som påvirker instituttsektorens rammevilkår og konkurranseevne, var i bunn og grunn hennes store bekymring. Men det var søkere fra UoH-sektoren over 55 år som fikk oppmerksomheten.

– Ingen problemstilling

En ringerunde til et utvalg forskningsinstitutter med medlemskap i SPK eller tilsvarende i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) bekrefter at jo, det er en ordning som lett blir dyr for arbeidsgiverne.

– Men jeg vil ikke dermed si at vi vegrer oss for å ansette forskere over 55 år. Det er en problemstilling vi i praksis har hatt i liten grad, ettersom det er så liten mobilitet i forskerstaben som har nådd dette alderssjiktet. Her hos oss har vi hatt én avgang og én nytilsetting i alderen 55 + de siste seks årene, sier Agnes Landstad, direktør ved Vestlandsforskning.

– Skulle vi få søkere som er 55 +, kommer de først og fremst fra instituttsektoren og ikke fra UoH-sektoren. Det er jo tvert imot der mange ønsker å ende opp, sier instituttssjef Hilde Lorentzen ved Norsk institutt for by- og regionforskning.

Også Sveinung Skule, direktør ved Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (Nifu), mener at problemstillingen rundt dyre pensjonsordninger er viktig.

– Men pensjon har likevel ikke vært noe stort tema hos oss i forbindelse med mobilitet, sier han.

– Vil gjerne ha seniorene

Norsk institutt for naturforskning (Nina) meldte seg ut av SPK og gikk over til en innskuddsbasert pensjonsordning for noen år siden.

– Men vi opplever ikke at vi har færre søkere generelt av den grunn. Mobiliteten er uansett lav

blant seniorforskerne, og det er synd, for erfarne og modne forskere vil vi gjerne ha. Men jeg tror ikke pensjon er avgjørende for de som søker, sier Norunn S. Myklebust, administrerende direktør i Nina.

Av SIRI LINDSTAD

FOTO: PRIVAT

– Det viktigste Sirius kunne tilby meg, var et godt fagmiljø, sier forsker Astrid Skatvedt.

Andre gulrøtter

Det skal andre ting enn pensjon for å skremme eller lokke seniorforskere til å bytte beite.

En rask kikk i Forskerforbundets medlemsmasse bekrefter inntrykket «alle» vi har snakket med, har: Få forskere over 55 år bytter arbeidsgiver. Og for de som gjør det, er det andre motiv enn pensjonsordninger som trekkes fram.

– Jeg flyttet på meg først og fremst for å slippe unna det vanvittige søknadskjøret, der jobben min hele tiden stod på spill. Pensjon tenkte jeg ikke noe særlig på, sier Thorvald Sirnes, førsteamanuensis i filosofi. Han er født i 1956 og gikk fra Rokkansenteret til Universitetet i Bergen i 2008.

– For meg var det faglige utfordringer

og mer frihet til skriving som gjorde at jeg søkte meg til NTNU. Men jeg skal tilbake til Agderforskning om noen år, og der er de i ferd med å innføre AFP, så forskjellene mellom arbeidsgiverne mine er ikke lenger stor, sier Winfried Ellingsen, førsteamanuensis i geografi, 1955-årgang.

– Jeg ble ferdig med doktorgraden ved Universitetet i Oslo i 2009, og var først og fremst ute etter en jobb. Og når jeg da fikk tilbud om et treårig engasjement ved Statens institutt for rusmiddelforskning (Sirus), som har et forskningsmiljø jeg gjerne ville være en del av, var pensjonsordninger en underordnet faktor, sier forsker Astrid Skatvedt, 1956-årgang.

Ønsker forelesning som podcast

■ Mange studenter ønsker seg opptak av forelesninger tilgjengelige som podcast, mens fagansatte frykter dette vil resultere i lavt oppmøte på forelesningene. Dette kommer fram i IKT-monitor 2011, en undersøkelse på nasjonalt nivå som beskriver status og utvikling for bruk av digitale verktøy og medier i høyere utdanning. Bruken av IKT ser ut til å øke, og også de fagansatte bruker digitale verktøy noe mer enn ved forrige undersøkelse i 2008, melder Kunnskapsdepartementet.

FUZIONPODCASTNETWORK.COM

– Ansetter for mange av sine egne

■ Norske universiteter ansetter sine egne doktorgradsstipendiater som forskere. – Institusjonene favoriserer sine egne, og det har blitt verre i det siste, sier biologiprofessor Kristian Gundersen ved Universitetet i Oslo (UiO) til studentavisa Universitas. – Jeg vet hva jeg snakker om, jeg har sittet i den sentrale ansettelseskomiteen på UiO, sier professoren. Han mener forskningen blir dårligere av omfattende ansettelse av egne doktorgradsstipendiater.

Frykter svekket husdyrforskning

■ Prosessen med å samlokalisere veterinærmiljøene og miljøene rundt UMB på Ås er i gang, og Statsbygg har fått signaler om at kostnadene for reetablering av Senter for husdyrforsøk må reduseres. I et brev til forsknings- og høyere-utdannings-minister Tora Aasland og landbruks- og matminister Lars Peder Brekk skriver Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bondelag og Norsk Landbrukssamvirke at landbruket er bekymret for ressursene til husdyrforskningen i forbindelse med samlokaliseringen, skriver Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Ny strategi for havforskning

■ Noreg ønskjer å ha ein verdsleiarande posisjon når det gjeld kunnskap knytt til hav og havforvaltning, og ein strategi for dette er no under arbeid. – Strategien Hav21 skal teikne opp korleis Noreg bør innrette den samla marine forskingsinnsatsen for å fremje både berekraft og framtidig verdiskaping med utgangspunkt i ressursane i havet, sa fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen då ho lanserte starten på strategiarbeidet, skriv Forskningsrådet på nettstaden sin.

SCANPIX/FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

Samarbeider om rovdyrskole

■ Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) har inngått en samarbeidsavtale med Namsskogan Familiepark i Namdalen om å utvikle et nasjonalt rovdyrcenter for barn og ungdom. Høgskolelektor Randi Skaugen ved Avdeling for lærerutdanning ved HiNT sier til Namdalsavisa at det framtidige rovdyrcenteret vil gi høgskolens studenter viktig kunnskap både om rovdyr og om regionen, og gi fremtidige lærere kompetanse på hvordan rovdyrkonflikten kan håndteres lokalt.

Kystkultur på stedet hvil

■ – Statsbudsjettet for 2012 viser liten forståelse for det etterslepet som kystkultur og fartøyvern har hatt innen kulturminnevernet, skriver Forbundet Kysten. For det er heller ikke neste år foreslått noen økning i bevilningene til kystkultur. Ansvaret for kulturminnevernet ligger under Riksantikvarens budsjett i Miljøverndepartementet, og Museumsforbundet mener budsjettforslaget viser at det er behov for et eget kulturminneløft i Norge.

Falske vitnemål florerer

■ Nylig ble en person som søkte om godkjenning av en master og en ph.d.-grad fra det såkalte American World University, dømt i norsk rett. Bare siden 2009 har Nokut registrert syv nye saker knyttet til falske vitnemål utstedt av denne ikke-akkrediterte «vitnemålsfabrikken». Falske vitnemålsfabrikker brer om seg på nettet, og det er ikke forbudt å kjøpe slike papirer. – Det som derimot er forbudt, er å anvende disse falske vitnemålene i søknader om jobb, advarer Rolf Lofstad i Nokut.

Toppkarakter kan bli stryk

■ Flere hundre karakterer som settes ved Universitetet i Bergen (UiB), kan være feil. En risikoanalyse utført av forskere ved universitetet avslører at mellom 144 og 517 av karakterene som ender opp på StudentWeb, er annerledes enn den sensor satte, eller mente å sette, skriver Studvest. – Dette handler om menneskelige feil. Vi så at det er størst sjanse for feil når karakteren settes av sensor, sier førsteamanuensis Håvard Raddum ved UiB, en av forskerne som utførte studien.

Millionerstatning til Rosenberg-enkene

■ Oslo tingrett har avlevert en flengende dom mot Kunnskapsdepartementet og NTNU i Rosenberg-saken. To enker etter en ansatt og en student som døde av kreft etter å ha blitt utsatt for kreftfremkallende stoffer ved Rosenberg-laboratoriene ved NTNU, får nå i overkant av én million kroner hver i erstatning. – Dette er en stor seier ikke bare for de to Rosenberg-enkene, men også for de andre som har fått sine erstatninger gjennom forlik med staten, sier enkenes advokat Steinar Winther Christensen til Universitetsavisa.

Spøker for kjønnsbalansen

■ Forskningsrådets prosjekt Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse ble ikke prioritert i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012. – Vi kan nok regne med at vi ikke får til et eget program for kjønnsbalanse, sånn som vi hadde ønsket, sier Forskningsrådets divisjonsdirektør Anders Hanneborg i en kommentar på nettstedet til Komité for kjønnsbalanse i forskning (Kif). Prosjektet ble satt i gang på Forskningsrådets eget initiativ, men går nå en usikker framtid i møte.

Vil bli universitet i 2014

■ Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har som mål å bli universitet i 2014. Rektoratet ved høgskolen og Senter for profesjonsstudier inviterer til en seminarrekke høsten 2011 og våren 2012 for å diskutere et fremtidig profesjonsuniversitet. – Vi håper seminarrekken kan bidra til en bred, kritisk og åpen diskusjon knyttet til det fremtidige universitetets profil og hva det vil innebære av utfordringer for det nåværende HiOA, uttaler rektor Kari Toverud Jensen på høgskolens nettside.

Mer til museum

■ Regjeringen foreslår å øke tilskuddene til museer i det nasjonale museumsnettverket med 48,7 millioner kroner. Prosjekter som er øremerket museer og arkiv under Norsk kulturråd, får også en økning på 9,8 millioner kroner. Museumsforbundet er godt fornøyd med kulturbudsjettet for 2012, men hadde forventet større økning til nasjonale kulturbygg. – Rundt førti museer har byggeprosjekter, og mange vil være skuffa over dette budsjettforslaget, skriver Museumsforbundet i en pressemelding.

KONGSBAKKEN VGS.NO

Kartlegger kroppsvøingsforskning

■ Seksjon for kroppsvøing og pedagogikk ved Norges idrettshøgskole (NIH) har fått utarbeidet en kartleggingsrapport av forskning på kroppsvøingsfaget siden 1978. I arbeidet med rapporten ble det avdekket at det har vært utført lite forskning på kroppsvøingsfaget i skolen, skriver NIH på sitt nettsted. – Sammenlignet med Sverige kan det virke som forskning på kroppsvøing er et lite prioritert felt innenfor forskning, uttaler Klaudia Jonškås, som har utarbeidet rapporten.

Instituttene må tettere med

■ Tettere og mer systematisk samarbeid mellom instituttsektoren og gradgivende institusjoner kan styrke doktorgradsutdanningen i Norge. Det er konklusjonen i en rapport fra utvalget som på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har utredet instituttsektorens rolle i doktorgradsutdanningen. Utvalget anbefaler også flere professor II- og forsker II-stillinger på tvers av sektorene, slik at stipendiater kan knyttes til prosjekter der forskere fra begge institusjoner er involvert, skriver Forskningsrådet.

Forsking for luft og kjærleik

Medan forskingsinstitusjonane konkurrerer om prosjektmidlar, har den deskriptive delen av forskinga blitt boltreplass for amatørane.

Klokka halv eitt om ettermiddagen går alarmen på mobiltelefonen til Erik Magnar Tufte. Det er signalet om at han må kome seg ut av huset, eller sauefjosen, eller det gamle stabburet han nyttar som lagerbygning, eller kor han no er, for å sjekke situasjonen på himmelen. Er det skyer? Kor høge er dei, og kva type? Har det vore nedbør sidan morgonobservasjonen klokka sju? Innan klokka er fem på eitt skal vêrsituasjonen vere koda og sendt per tekstmelding frå garden på Geilo til Meteorologisk institutt i Oslo. Sauebonden Erik Magnar Tufte er korkje forskar eller meteorolog, men utan han og dei andre observatørane – og stadig fleire automatiske målestasjonar – ville ikkje klimatologane og meteorologane hatt noko å forske på.

Tradisjonar på veg ut

– Det blir færre som vil ta på seg ansvaret det er å vere observatør, men framleis har vi ein god del

att. Observasjonsnettet er ryggrada i forskinga vår, seier Inger Marie Nordin ved Meteorologisk institutt.

Ordet «amatør» er i utgangspunktet uskuldig nok: Det tyder ein som driv med ein aktivitet av rein og skjær interesse, utan å ha det som leveveg. Sjølv om Tufte og dei andre observatørane blir kompenserte for jobben dei gjer, er det ikkje ein jobb ein tek på seg for pengane si skuld. Men amatørromgrepet dreg på ein bagasje av uheldige assosiasjonar. Amatørmessig, seier vi, og meiner at einkvan har rota det til, vore inkompetent, prøvd seg på noko ho ikkje har greie på. Men sanninga er at vitskapen ville vore vengeklipt utan amatørane.

– For nokre artsgreper i Noreg kjem all kunnskapen frå frivillige. Det er ingen forskarar som studerer dei. Men det er færre enn før som driv med tradisjonell samling, og det er synd, for samling tilfører kunnskap som vi ikkje

kan få på annan måte, seier Hallvard Holtung, kartleggingskoordinator i Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (Sabima), paraplyorganisasjonen for dei biologiske foreiningane i Noreg. Saman med kollegaen Even W. Hanssen legg han til rette for at amatørar lettare skal kunne kartleggje og registrere artar og naturtypar og gjere dei tilgjengelege for forsking og forvalting. Frå kontoret til Sabima i Oslo arbeider dei spesifikt mot fire av medlemsforeiningane: Norges sopp- og nyttevekstforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk entomologisk forening og Norsk Zoologisk Forening.

Hundre års nedbør

Ute i oppkørselen på garden til Erik Magnar Tufte står noko som viser seg å ikkje vere ein lyktestolpe, men ein nedbørsmålar. Målaren har ein mjølkespannliknande behaldar med eit trektforma lok som blir brukt på sommarstid for å hindre fordamping. På bakken ligg restar av noko kvitt. Tufte har hatt bruk for koden for «mindre enn ein halv centimeter snø» den morgonen.

– Det er først etter at eg byrja som observatør, at eg verkeleg har fått interesse for dette. Tidlegare sto stasjonen på nabogarden. Der hadde han stått sidan 1895. Då naboen gav seg, sa eg ja til å ta over, fortel han.

Ein serie av nedbørsmålingar som strekker seg meir enn hundre år tilbake, er noko Meteorologisk institutt ugjerne gjev slepp på. Dei to gardane var opphavleg same gard, og ved å flytte målaren over gjerdet mellom dei vart skilnaden i målingane så liten som råd. Difor har Tufte halde fram med å gjere nedbørsmålingar kvar morgon, trass i at det no er sett opp ein automatisk stasjon nær Geilo sentrum. Etter eit par år som nedbørsmålar vart mandatet hans utvida til visuelle observasjonar. No rapporterer han morgon, middag og kveld, kvar einaste dag, året rundt. Å vere observatør er ikkje noko for den reiselystne.

– Det er jo interessant at min nedbørsmålar og den automatiske målar så ulikt. I vestavør slår bygene gjerne ned her hos meg først, så mine målingar ligg stort sett over den andre. Det seier litt om kor vanskeleg det eigentleg er å varsle vêret med den topografien vi har.

Meir tilgjengeleg kunnskap

Amatørbiologane i medlemsforeiningane til Sabima spenner frå turgåarar med generell naturinteresse og digitalkamera til folk som sit med ein unik arts kunnskap innanfor det feltet dei har valt seg ut. Mange av dei er med på å utvide kunnskapen om norsk naturmangfald ved å legge inn funn i registreringsverktøyet Artsobservasjoner, eit system som blir drifta av Artsdatabanken, og som forskarar og forvalting kan nytte i arbeidet sitt. Den frivillige innsatsen er heilt avgjerande for at Noreg skal kunne leve opp til lovnaden om å ta vare på naturmangfaldet.

– Vi lyt erkjenne at mange frivillige er for ekspertar å rekne, sjølv om dei ikkje er forskarar, og ny teknologi har ført til eit større fokus på å gjere kunnskapen tilgjengeleg og bidra til ei felles nasjonal kunnskapsplattform. Vi ser at

– Skyene vi observerer, ligg i forkant av det vêret som kjem, og er viktig input i vêrvarslingsmodellane, seier Erik Magnar Tufte.

når kunnskapen frå det frivillige miljøet blir tilgjengeleg, så blir det også etablert samarbeid mellom institusjonane og dei frivillige, seier direktør Ivar Myklebust i Artsdatabanken.

Hallvard Holtung og Even W. Hanssen tilbyr kurs og samlingar for medlemmane i foreiningane dei arbeider for, dei gjev opplæring i kartleggingsmetodikk og rutinar, i korleis ein kan bruke GPS til å stadfeste observasjonen, og korleis ein kan samle økologisk informasjon om levestaden til arten. Dei gjev brukarstøtte til alle som vil leggje inn funn i Artsobservasjoner, og administrerer kvalitetssikringa av observasjonane. Dessutan koplar dei amatørar og forskarar, slik at dei kan dra nytte av kvarandre sin kompetanse.

– Med dei nye verktyøya for artsobservasjonar blir vegen frå observasjon til forvalting mykje kortare enn før, og etter kvart som databasane veks, blir dei også eit godt grunnlag for forsking. No har vi om lag 5,5 millionar registrerte observasjonar av fuglar, og det kan trekkast mykje informasjon ut av det. Ein kan sjå trendar som ikkje ville vere synlege utan så store datamengder, seier Holtung.

Meir proff enn proffane

Ein av dei mest kunnskapsrike amatørane i landet er læraren og amatørpaleontologen Magne Høyberget frå Mandal. Han vart interessert i fossil som gutunge på Toten, der han traska alle elvefar og vegskjeringar som fanst på Mjøs-traktene. Han er ein av dei få som er vortne inviterte med på Jørn H. Hurums øgleutgravingar på Svalbard, framfor søkarar frå heile verda.

– Eg får publisert noko av det eg finn, i alle

fall slikt som kastar lys over noko som tidlegare har vore ukjent, eller som medverkar til å få ei puslespelbrikke på plass i systemet, fortel han.

Høyberget er sjølvlært i det som i starten var ein einsam hobby. Då han innsåg at han ikkje kunne skaffe seg nok kunnskap på biblioteket, kontakta han forskingsmiljøet ved Naturhistorisk museum på Tøyen i Oslo for å få tilgang til internasjonale publikasjonar. Då skaut interessa fart. Han kunne trekke meir

– Vi lyt erkjenne at mange frivillige er for ekspertar å rekne, sjølv om dei ikkje er forskarar.

IVAR MYKLEBUST, direktør, Artsdatabanken

Kartleggingskoordinatorane i Sabima mottek stadig brett med sirleg sorterte og artsbestemte insekt frå amatørbiologar.

Artsobservasjonar er viktige for å følgje med på om artar blømer eller dukkar opp på andre tidspunkt enn før, ifølgje Even W. Hanssen (t.v.) og Hallvard Holtung i Sabima.

kunnskap ut av materialet han hadde samla, og er i dag mellom dei som veit mest om fossil i Skandinavia. Men han har ikkje vurdert å gjere det til ein karriereveg.

– Ein ting er at det ikkje er mange stillingar å få som paleontolog i Skandinavia. Men eg trivst også veldig godt med å ha det som ein fritidssyssele. Då bestemmer eg tema og tempo

sjølv. Materielt eller økonomisk har eg ikkje fått noko att for interessa mi, men det å finne ting er jo den store drivkrafta. Finne og leggje i hop og konkludere.

Frå forskingsfront til amatøraktivitet
Biletet som dannar seg, er altså at det er observasjon og innsamling, dei deskriptive greinene

av vitskapen, som er domenet til amatørane. Dei samlar materialet som dei profesjonelle forskarane forskar på i neste omgang.

– Tidlegare var det slike aktivitetar som dreiv forskingsfronten. Før laboratoriet tok over, var det arbeid med gjenstandar som var det viktige for forskinga, seier førsteamanuensis i museologi ved Universitetet i Oslo Brita Brenna.

Ho fortel at for nokre hundreår sidan var det dei vitskaplege selskapa, som the Royal Society i England og vårt eige Kongelige Norske Videnskabers Selskab, som dreiv forskning. Universitetet si oppgåve var å forvalte og undervise i den klassiske kunnskapen. Men forskarane i vitskapselskapa var heller ikkje profesjonelle i den forstand at dei kunne leve av forskinga. I staden vart dei ofte tilsette som embetsmenn, slik at dei kunne leve av løna medan dei dreiv samfunnsgagnleg kunnskapsutvikling som bigeskjeft. Skiljet mellom amatør og profesjonell kom først med spesialiseringa av dei ulike vitskapsane på 1800-talet.

– Materielt eller økonomisk har eg ikkje fått noko att for interessa mi, men det å finne ting er den store drivkrafta.

MAGNE HØYBERGET, amatørpaleontolog

– I Noreg finst 2230 sommarfuglartar, og to personar kan alle. Den eine jobbar her på museet, og den andre jobbar med rekneskap i Kristiansand kommune.

HALLVARD HOLTUNG, kartleggingskoordinator, Sabima

Ikkje midlar til innsamling
Med framveksten av nasjonalstaten vart det viktig å putte statlege pengar inn i nasjonale forskingsinstitusjonar, og universiteta fekk ei ny rolle som produsentar av vitskap.

– Då vart det vanskelegare for amatørar å delta i det vitskaplege livet, og særleg dei eksperimentelle vitskapsane. Difor er det spesielt innan dei naturhistoriske disiplinane at amatørane held fram med å vere viktige, seier Brenna.

– Eg trur mange ikkje er klar over kor mykje tid og innsats som er nødvendig for å kome opp på det nivået der ein kan gjere ein god innsats innanfor den deskriptive delen av vitskapen. Eg er ansvarleg for herbariet vårt, og eg ser at ikkje alle forskarane lenger er i stand til å bestemme materialet skikkeleg. Og vi har ikkje tid til å lære studentane dette. Dei har jo så mykje anna dei skal lære, som molekylærbiologiske teknikkar og slikt, fortel førsteamanuensis Charlotte Sletten Bjørå ved Seksjon for forskning og samlingar på Naturhistorisk museum i Oslo.

Ho meiner at situasjonen i store trekk er slik at forskingsinstitusjonane driv metode- og hypotesedreven forskning, medan det deskriptive er overlate til amatørane.

– Vi forskarar er veldig opptekne av metodar, og konkurransen om midlane er så hard at du ikkje slepp igjennom dersom du brukar tradisjonelle metodar – sjølv om nyutvikla metodar som oftast er mykje dyrare. Det er forbanninga ved at vi er avhengige av å publisere i dei rette tidsskrifta. Deskriptive arbeid er vanskelege å få publiserte. No når vi arbeider med naturmangfald, treng vi mykje generell innsamling, men ein får ikkje midlar til slikt. Det gjer at vi er heilt avhengige av amatørane.

Langsam kunnskap

Det er ein nedgang i taksonomisk kunnskap i det vitskaplege miljøet, stadfestar Even W. Hanssen i Sabima.

– Studentane skal fortare gjennom studia og får mindre tid til feltarbeid, og det tek lang tid å få god artskunnskap. I mange tilfelle er det livslang læring. Vi har faktisk opplevd pågang frå studentar på våre kartleggingskurs, fordi dei ikkje får eit slikt tilbod i utdanninga.

Hallvard Holtung fortel at det er vanleg å sende innsamla materiale ut til amatør ekspertar, som artsbestemmer det og sender det tilbake til musea, der det blir forska på.

– I Noreg finst det 2230 sommarfuglartar, og vi har to personar som kan alle desse artane. Den eine jobbar her på museet, og den andre jobbar med rekneskap i Kristiansand kommune. Han tek imot materiale som blir samla inn med feller, går igjennom det og sender det ut att til musea.

Erik Magnar Tuft er samd i at mykje kunnskap kjem med røynsle. Å bestemme skyhøgde kan vere særleg vanskeleg. Den eine gongen han har vore på ferie sidan han starta som observatør, rigga han opp eit webkamera og observerte skydekkegrad på Geilo frå Kreta, som eit supplement til stadige vårsamtalar med dei som heldt fortet heime. Han trur den måten å bedømme skytypene på vart betre enn om han skulle prøve å lære opp einkvan annan til å gjere det. I sommar har han sett nedbørsrekord. Då vart det annonsert på Facebook.

– Det blir jo til at eg har vëret i bakhovudet heile tida, vedgår han.

Kven eig kunnskapen?

– Det er interessant at ekspertomgrepet ikkje er vorte sterkare knytt til formell utdanning, men at det framleis har ein allroundkapasitet. Vi finn amatør ekspertar på fleire område, ikkje berre innan naturvitskap. Ta lokalhistorie: Kven er amatør, og kven er ekspert? Desse omgrepa endrar seg med samfunnsutviklinga, det handlar om kven som forvaltar kunnskap, i kva grad kunnskapen må vere institusjonalisert, og kva kunnskap som har status, seier museolog Brita Brenna.

Hallvard Holtung i Sabima er uroleg for at mykje kunnskap kan gå tapt etter kvart som det blir færre frivillige som er interesserte i å investere den tida som trengst for å bli ein verkeleg ekspert.

– Det ville vere ein god idé å kjøpe fri, i kortare eller lengre periodar, dei ekspertane som har andre jobbar, slik at ein kan prøve å fange inn litt av den kunnskapen dei har, før han forsvinn. For det er den vegen det går no, seier han. ■

Er innsats frå amatører viktig for faget ditt?

ERNST HÅKON JAHR
professor i nordisk språk-
vitenskap,
Universitetet i Agder

– Det er en del amatører som har gitt bidrag, særlig om dialekter og navn, og det tar man med seg hvis man arbeider med slike tema. Men store bidrag er det nok ikke snakk om.

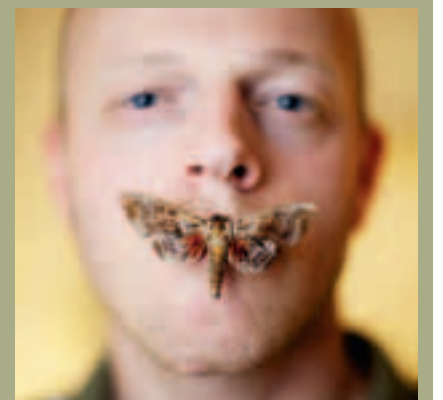
PER VIDAR BARTH LILJE
professor, Institutt for
teoretisk astrofysikk, UiO

– Ja, særlig for studiet av variable stjerner, der amatør astronomer over hele verden har overvåket stjerner og målt variasjonen i lysstyrke over tid. Nå blir bildene fra solsatellitten SOHO lagt ut på nett, og mye blir funnet av amatører som ser på disse bildene, mens forskerne ikke har tid til det.

ANNE KARIN
HUFTHAMMER
førsteamanuensis, Uni-
versitetsmuseet i Bergen

– Ja, det vil jeg si. I prosjektet vårt om istidsfaunaen i Gudbrandsdalen får vi hjelp av en amatør som har høy tillit i lokalmiljøet. Han får tak i mye mer informasjon enn vi kan. Amatører gjør også mange funn av beinmateriale. Som regel er det trivielt, men av og til er det veldig interessant.

Per Kristian Solevåg heiter mannen som stilte opp som modell til framsida. Han kallar seg hobbyentomolog (entomologi er læra om insekt), og står her med ein natssvermar. Solevåg arbeider som lektor i Lier, og er utdanna innan biologi. Han leverer ein del av det han samlar, spesielt biller, inn til Zoologisk museum ved Universitetet i Oslo. Han samlar òg på sommarfuglar og natssvermarar.

VERDEN
Kort vei til topprangering

■ Det skal ikke århundrer av akademisk kultivering til for å bli et universitet i verdensklasse. Tjue–tretti år er alt som trengs, ifølge en rapport presentert av Verdensbanken. Rapporten viser til institusjoner i Afrika, Asia, Sør-Amerika og Øst-Europa som har klart å etablere helt nye institusjoner som hevder seg internasjonalt. Oppskriften på suksess er ifølge Verdensbanken å kombinere akademisk talent, økonomiske ressurser og selvstyre med akademisk frihet. Spesielt institusjoner som spesialisere seg innen for eksempel teknologi, har gjort det bra.

SVERIGE
Ikke akkurat fagfellevurdert

■ Useriøse forlag som forsøker å lure forskere, skal være på fremmarsj i Sverige, melder det svenske fagbladet Universitetsläraaren. Forlagene sender ut masse-e-post til forskere med tilbud om å publisere deres forskning. Ulempen er bare at forlagene ikke er fagfellevurdert, og at forskeren selv må betale for publisering. Forlagene skal ifølge fagbladet utnytte innføringen av «open access», hvor det er vanlig at forskeren selv finansierer publiseringen. De betaler for å bli publisert, men i de useriøse tilfellene har forskerne ingen garantier for at arbeidet kvalitetssikres eller distribueres.

AFGHANISTAN
Terrorgruppe ved universitet

■ Afghanske myndigheter mener de har tatt en terrorgruppe ved Universitetet i Kabul. Terrorgruppen, som er tilknyttet Al Qaida, skal ha planlagt å ta livet av president Hamid Karzai (bildet) og utføre angrep mot USA, skriver den amerikanske avisen StlToday. Gruppen skal ha bestått av seks medlemmer, deriblant en professor ved universitetet og tre studenter, som har mottatt 150 000 dollar fra organisasjoner utenfor Afghanistan. Hvor pengene kommer fra, er foreløpig ikke etablert, men gruppen knyttes til et terrornettverk som opererer i Pakistan.

DANMARK
– Mobber kritiske forskere

■ I en rundspørring blant danske toppforskere forteller én av fire at de ikke ønsker å uttale seg offentlig i kontroversielle saker, skriver ukebrevet A4. Undersøkelsen er gjort etter den danske valgkampen, der EU-eksperten Marlene Wind møtte massiv kritikk fra politikere. Hun kritiserte den daværende danske regjeringens samarbeid med det innvandringsfiendtlige Dansk Folkeparti om skjerpet kontroll ved landegrensene. – Politikerne prøver å true forskere til å holde kjeft [ved å] begå et karakterdrap, sier en forsker som ikke tør å stå frem med navn.

VERDEN
Overraskende universitetsrangering

■ Times Higher Educations universitetsrangering for 2011/2012 byr på et par overraskelser, melder University World News. For det første havner Harvard ikke øverst på rangeringen, men på en god nummer to etter The California Institute of Technology. For det andre viser en gjennomgang av vitenskapelig produksjon og antall universiteter i forhold til brutonasjonalprodukt og befolkning at USA ikke er best. Derimot ligger Hongkong i tet som den regionen med best universitet for pengene, tett fulgt av Nederland, Storbritannia, Sveits og Sverige.

THOUGHTFULINDIA.COM

INDIA
Mens indere på topp

■ Mens Times Higher Educations liste over verdens beste universiteter inkluderer Taiwan, Brasil, Singapore, Sør-Afrika og Kina, kan India se langt etter en plassering blant verdens 200 toppuniversiteter, melder den indiske kringkasteren IBN Live. Det nærmeste India kommer universitetstoppen, er the Indian Institute of Technology, Bombay (bildet), som er blant de 400 beste. Landene som figurerer på topp med flest institusjoner på listen over de 200 beste universitetene, er USA med 75, Storbritannia med 32, Tyskland med 12, Nederland med 12 og Canada med 9.

STORBRITANNIA
Protester mot pensjonsreform

■ Vitenskapelig ansatte ved 67 britiske universiteter tyr til omfattende streik som følge av at deres krav om pensjonsrettigheter ikke blir innfridd. Foreslåtte endringer i pensjonssystemet som vil føre til lavere utbetalinger, har fått ansatte til å nekte å jobbe overtid, nekte å dekke for fraværende kollegaer og nekte å stille i møter. De truer også med å nekte å vurdere studentarbeider, noe som i så fall kan påvirke mer enn en million studenter, skriver the Guardian. De foreslåtte endringene i pensjonssystemet innebærer å beregne pensjon ut fra gjennomsnittlig inntekt fremfor de siste årene av arbeidslivet, som gjerne er de årene man tjener best.

USA
Innfører røykeforbud

■ The University of Oregon lanserer i disse dager en holdningskampanje for å forberede studenter, ansatte og besøkende på en omfattende endring neste høst: Da skal universitetet bli et fullstendig tobakksfritt universitet, melder universitetets studentavis. Alle former for tobakksbruk forbyes. Universitetet er imidlertid ikke banebrytende i sitt forbud. Fra før finnes det hele 586 amerikanske universiteter og høyskoler som har totalt røykeforbud på sine områder, ifølge Foreningen for amerikanske ikke-røykeres rettigheter.

VERDEN
Kald krig om kunnskap

■ Verdens stormakter er i et kappløp – ikke om våpen – men om kunnskap og kommersialiserbar forskning, rapporterer BBC. USA, Europa og Kina nevnes som regioner som kjemper om å finne fremtidens store inntektskilder gjennom forskning. Máire Geoghegan-Quinn, leder for EUs forskningskommisjon, beskriver det som en nødssituasjon for innovasjon, og hun sier EU vil jobbe for enklere tilgang til forskningsfinansiering. EU regner med at de trenger en million nye vitenskapelige stillinger for å holde tritt med sine globale rivaler innen områder som helse, energi og teknologi.

KINA
Innskrenkninger bekymrer

■ Flere kinesiske universiteter nevnes som suksesshistorier i en rapport fra Verdensbanken om vellykkede nyetablerte forskningsuniversiteter. Likevel er Verdensbanken bekymret over den akademiske friheten i Kina og frykter at utviklingen ikke vil vare. – Kina står overfor et stort problem, sier Verdensbankens koordinator for høyere utdanning Jamil Salmi. – Vi leser hver dag om restriksjoner i bruken av internett og restriksjoner i akademisk frihet, og jeg er ikke sikker på om dét er mulig å kombinere med å ha toppinstitusjoner.

UNIVERSITETET I BEIJING. FLICKR.COM/PEOPLE/GALYGOBI

NIGERIA
Strid om streik

■ Ansatte ved en rekke universiteter i Nigeria gikk til storstilt streik i begynnelsen av oktober. Regjeringen hevdet å ha avverget streiken, skriver nettavisen Afrique en ligne, men flere nigerianske medier meldte senere at streiken omfattet en rekke institusjoner i landet. De ansatte demonstrerte mot at regjeringen skal ha nektet å videreføre en avtale om økonomi og arbeidsforhold med de universitetsansatte. Avtalen, som ble inngått i 2009, innebærer blant annet at utdanning finansieres med 26 prosent av kostnadene, og at pensjonsrettighetene for professorer mellom 65 og 70 år bedres.

JAPAN
Vurderer å rette seg etter verden

■ Universitetet i Tokyo (bildet) vurderer å gjøre endringer i det akademiske året slik at det nærmer seg resten av verden, skriver The Chronicle of Higher Education. Det japanske akademiske året begynner nemlig i april, noe som også var årsaken til at så få ble skadet ved landets universiteter da jordskjelvet og tsunamien rammet i mars. Semesterstarten, som er svært asynkron med semesterstart ellers i verden, skaper problemer for utveksling av studenter og ansatte. På den andre siden frykter studenter problemer med ansettelser fordi mange japanske selskaper utelukkende ansetter i mars.

EDUCASTMEDIA.COM

CHILE
Kraftige protester

■ Demonstrasjonene i Chile har eskalert den siste måneden, med kraftige sammenstøt mellom politi og studenter. Siden april har studenter, med bred støtte i befolkningen, protestert mot hva de mener er et udemokratisk og underfinansiert utdanningssystem. I oktober har politiet tydd til vannkanoner og tåregass for å spre demonstranter, mens studentene har svart med å antenne veisperringer og kaste steiner mot politiet. Tåregass har også blitt skutt inn i kontorene til studentorganisasjonen, flere hundre har blitt arrestert, og et trettital politifolk og studenter er skadet, melder nyhetsbyrået AP.

SKAL DU BRYTE GJENNOM I DET NORSKE SAMFUNNET, EROBRAR DU UNIVERSITETET FØRST.
DET ER DET HISTORIA FORTEL OSS.

EI ANNA HISTORIE

EIRINN LARSEN I SAMTALE MED PER ANDERS TODAL FOTO: ERIK NORRUD

Det har teke mange år og gud veit kor mange årsverk, og no er monstret her. I omfang må *Universitetet i Oslo 1811–2011*, som vart lansert denne månaden, vere nær ein verdsrekord i universitetshistorie. Historikar Eirinn Larsen,¹ for tida postdoktor på BI, skal ikkje ha så mykje av skulda: Ho har berre skrive knapt hundre av dei fire tusen sidene i verket, men kapittelet hennar handlar til gjengjeld om majoriteten – studentane. Eller rettare: om minoritetar i majoriteten – kvinner, utlendingar, innvandrarar. Det kjem vi attende til. Først må vi finne ut kva slag galskap ho har vore med på.

– *Det finst oppdragshistorieverk som berre oppdragsgjevar er interessert i, og det finst andre som nokon faktisk kan ha lyst til å lese. Kva behov dekkjer UiO-historia?*

– Eg trur det først og fremst dekkjer behova til historikarane, men dei vil nok ikkje seie det sjølve, seier Larsen og ler.

– Dette verket vart bestilt av eit anna rektorat for lenge sidan, og det sitjande rektoratet har nok ikkje så sterkt forhold til det. Men med oppdragshistorie er det ofte sjølve materialiteten som er viktig. Når boka er komen, er ikkje alltid oppdragsgjevaren så oppteken av kva som står der. Verket er ein bauta, det ser tjukt og klokt ut: «Her er vår historie.» Det har ein identitetsskapande funksjon.

– *Det er jo ikkje måte på materialitet heller – ni band!*

– Eg veit. John Peter Collett gav ut ei eittbandshistorie om UiO i 1999, så kortversjonen fanst allereie. Men i arbeidet med den nye historia fekk ein tilgang til ekstern finansiering, som gjorde det mogleg å lage dette som eit forskingsprosjekt med master- og doktorgradsstudentar. Norsk Hydro-historia var eit liknande tilfelle.

– *Noregshistoria til Aschehoug er på tolv band, men den dekte heile landet og tolv tusen år. Historieverket om NTNU var eitt band, Universitetet i Bergen var på to. Ni band er spinnvilt.*

– Ja, det er spinnvilt. Eg kan ikkje heilt forklare omfanget, og eg kjenner ikkje at eg treng å forsvare det heller. For min del var dette eit interessant oppdrag eg sa ja til. Eg skil meg nok litt frå dei fleste av dei andre forfattarane, som har vore tettare knytte til Forum for universitetshistorie.

Fordelen med eit slikt volum er at du får dekt det meste, og UiO-historia har altså fått plass til studentane. «Studentene er vitale for fornyelsen av kontrakten mellom universitetet og det norske samfunnet», skriv Larsen. Men ikkje alle universitetshistorier har lagt vekt på det.

– *Da Universitetet i Bergen gav ut historia si i 1996, viste det seg at studentane var gløymde, og det vart teke ille opp. Så måtte universitetet byrje å kaste pengar etter folk for å få nokon til å skrive om studentane. I UiO-soga kom dei med.*

– Ja, dei kom med, både i mitt bidrag og ein del andre stader. Men det er ikkje uvanleg at studentane blir utelatne i slike verk. I historia til

NHH, som kom i haust, er dei i liten grad med som aktørar. I det tilfellet er det ekstra uheldig, for om ein skal forklare kor viktig den skulen er i norsk nærings- og samfunnsliv, er studentmiljøet der heilt sentralt.

– *Studentane er alltid i majoritet ved desse institusjonane, sjølv om dei er flyktige. Det er rart at dei er så lette å gløyme når historia skal skrivast.*

– Historieskrivarane identifiserer seg nok gjerne med faga, og ser universitetet ovanfrå. Det er så mange måtar å skrive universitetshistorie på: Ein kan skrive institusjonshistorie, faghistorie, vitskapshistorie eller intellektuell historie, og studentane blir fort utelatne.

Slik det gjerne er med historie: Det som er nærast i tid, er vanskelegast å få grep om. Larsens bidrag til UiO-historia står i band sju, «Samtidshistoriske perspektiver» – eit forsøk på å fange opp tema som ikkje passa i det store biletet, sett saman av fem sjølvstendige essay.²

– Det er ikkje for ingenting at mange store, syntetiserande forteljingar – anten det er ei noregshistorie eller Rune Slagstad's *De nasjonale strateger* – endar i eitt eller anna vagt om «mangfaldige frontar»

eller liknande. Den nære fortida er vanskeleg å tolke, seier Larsen.

Ho kom inn i arbeidet først for to og eit halvt år sidan, ein akademisk leigesoldat i denne samanhengen, og oppdraget hennar var å skrive eit samtidshistorisk kapittel om kjønn og likestilling ved UiO i etterkrigstida.

– Det var vel eigentleg meininga at eg skulle skrive meir om dei tilsette. Men eg fekk lyst til fortelje ei anna historie enn den eg skulle fortelje.

Larsen endra oppdraget sitt til å handle om korleis ikkje berre kvinnene, men òg utanlandske studentar og innvandrarar, har endra og endrar universitetet. «Jubileumshistorie nedenfra – UiO og nye studentgrupper» heiter kapittelet hennar.

– Dei siste femti åra har det skjedd ei massiv feminisering av UiO, både blant faglege og administrativt tilsette. Og veldig mange av krava til dei kvinnelege studentane er imøtekomne og institusjonaliserte. Slik sett er dette ei suksesshistorie, ein kan ikkje late som om denne kampen enno ikkje er vunnen, seier Larsen.

– Eg er ganske lei av pratet om glastaket og av den eigenforståinga som mange kvinner ved universitetet har om at dei enno ikkje er likestilte. Eg opponerer ikkje mot det som kjensle, men eg identifiserer meg ikkje med den kjensla som ei sanning.

Da Eirinn Larsen såg nærare på dagens UiO, fann ho andre grupper som stakk seg langt meir ut enn kvinnene gjer, men sjølvforståinga deira får ikkje like mykje merksemd.

– I dag er den viktigaste nye studentgruppa innvandrarane og etterkomarar av innvandrarane. No er det dei som kjem til universitetet og søker sosial mobilitet, status og verdigheit i det norske samfunnet gjennom utdanning – slik dei kvinnelege studentane i si tid gjorde det, og som arbeidarsønene og bondesønene gjorde det.

Ein konklusjon fell seg naturleg når ein les band sju av UiO-historia: Av alle viktige institusjonar er universitetet gjerne førsteprioritet å erobre for nye rørsler og samfunnsgrupper som vil opp og fram, anten dei er

¹ Eirinn Larsen er fødd i 1969. Ho er postdoktor i økonomisk historie ved Senter for næringslivshistorie ved Handelshøyskolen BI. Larsen har doktograd frå European University Institute i Firenze. Ho er medforfattar av band sju av historia til Universitetet i Oslo, *Samtidshistoriske perspektiver*.
² Dei andre forfattarane i bandet er Peder Anker, Magnus Gulbrandsen, Johannes W. Løvhaug og Bent Sofus Tranøy.

bygdeungdom, arbeidarar eller feministar. Når du har gjort det, kan du gå kor som helst.

– *Det er universiteta som er lettast å angripe først om du skal erobre samfunnet?*

Det trur eg stemmer. Særleg i den norske modellen, som er annleis enn den toppstyrte collegemodellen. Universitetet her er lausare bygd opp enn i dei fleste andre land, sjølv etter at kvalitetsreforma gav det eit meir skuleaktig preg. Strukturen er open i botnen, og det er stor fridom for folk som vil slå seg saman, diskutere eller etablere nye ting. Og studentidentiteten gjev jo visse privilegium sjølv i eit masseutdannings-samfunn. Du kan framleis bryte barrierar, gå på tvers og bli oppslukt av ting. Universitetet er eit viktig fornyande punkt i eit moderne samfunn – og særleg i Noreg.

– *Den høge utskiftingstakten til studentane gjer òg at idear blir skifta ut raskt, og dei er ofte endringsviljuge fordi dei er unge.*

– Ja, og den endringa ein ser mest tydeleg i Oslo i dag, er innmarsjen til minoritetsungdom med mellomklasseambisjonar. Eg synest dette er svært spennande. Her skjer det nye ting, og leiinga ved utdanningsinstitusjonane burde bli flinkare til å anerkjenne det.

Endringane handlar om viktigare ting enn nye bønerom ved universitetet. Larsen peikar i UiO-historia på korleis innmarsjen til bondestudentane og kvinnene ved universiteta i tidlegare epokar var opptakten til andre, større samfunnsendringar.³

– *Så kva skjer etter at innvandrarbefolkninga har kome inn for fullt ved*

– Eg er ganske lei av pratet om glastaket og av den eigenforståinga som mange kvinner ved universitetet har.

universiteta? Går dei så inn i politikken?

– Eg drøfta ikkje det spørsmålet i boka, det går ut over ramma mi. Men vi vil nok sjå fleire av dei i dei politiske institusjonane, ja – sjølv om høgare utdanning ikkje verkar særleg viktig som kvalifiseringsgrunnlag for politikarar i Noreg. Innmarsjen til innvandrarane kan slik sett bidra til å heve utdanningsnivået i politikken. Dei kjem òg inn i næringslivet. Men statsforvaltninga står førebels att som eit meir blendakvitt felt.

I Larsens del av universitetshistoria framstår UiO som ein arena for kampar som kjem utanfrå, eller ein deig som lèt seg kna av ytre krefter: Kvinner nyttar universitetet til å kjempe for likestilling i samfunnet, studentutveksling er sjeldan eit mål i seg sjølv, men reiskap for utanrikspolitikk eller bistandspolitikk, og så vidare.

– *Universitetet i Oslo liknar ikkje ein sjølvstendig aktør med sin eigen dagsorden i framstillinga di.*

– Nei, det gjer nok ikkje det. Det heng saman med oppdraget mitt, som handla om å sjå på universitetet i samfunnet. Men i spørsmålet om kjønnskvalifisering skriv eg om korleis den meritokratiske universitetslogikken kjem fram, der yngre akademikarmenn som taler mot kvotering representerer «det beståande». Deira agenda er universitetets agenda.

– *Men heller ikkje i det høvet er det universitetet sjølv som set foten ned. Det er nokon som brukar universitetets prinsipp som våpen for å få gjennomslag.*

– Ja, det kan du seie. Universitetet er nok prega av å vere underlagt eit departement, og rektoratet ser gjerne oppover i systemet for å finne ut kva det skal meine. Og på nokre måtar er posisjonen til universitetet svekt. Johannes W. Løvhaug skriv i universitetshistoria om korleis media før lytta med respekt til universitetet, nasjonens overlærar. No må universitetet henge med i den medieskapte røyndomen, og brukar media for alt dei er verde for å sikre seg pengar på statsbudsjettet.

³ Som Larsen påpeikar i kapittelet sitt: Bondestudentane inntok universitetet før det parlamentariske gjennombrøtet i 1884, og dei kvinnelege studentane kom i forkant av fulle borgarrettar for kvinner i Noreg i 1913.

⁴ I tillegg til European University Institute har Larsen samanlikningsgrunnlag frå Universitetet i Bergen, UC Berkeley, Háskóli Íslands og l'Ecole des hautes études commerciales de Paris.

Eirinn Larsen har skrive universitetshistorie nedanfrå, og skildrar innmarsjen til nye studentgrupper i UiO-historia.

– *Ein kan tolke skildringa di som at universitetet er veikt, lettpåverkeleg og med liten integritet. Eller ein kan sjå det positivt: Universitetet er ein demokratisk og samfunnsrelevant institusjon.*

– Der held eg klart på den siste versjonen. Grensene til universitetet er ganske porøse, og det er bra. Om ikkje universitetet evnar å ta inn den nye tida, gjennom studentane og på andre vis, utspelar det rolla si, seier Larsen.

– Det ville elles vore ganske lett å skrive ei heilt anna historie, med vekt på kor *stilleståande* ting er ved universitetet. Folk sit der og les i boksane sine, slik dei gjorde på sekstialet. Universitetet er framleis heilt ukjent for mange – om du ikkje har vore her før, er det ikkje lett å finne vegen inn. Det er ingen som fortel deg kor du skal. Eg synest faktisk ikkje det er negativt om ein gjer universitetet litt meir «skuleaktig».

Sjølv har Larsen studert ved ei rekkje universitet rundt i verda,⁴ men ved UiO har ho berre teke praktisk pedagogikk.

– *Var det ein fordel i arbeidet at du hadde lite sentimentalitet, patriotisme eller lojalitet knytt til Blindern?*

– Eg veit ikkje. Først tenkte eg det var ei ulempe, eg følte dei andre visste så mykje meir enn eg. Men eg valde å sjå det som ein styrke, og trur det hjalp meg til å sjå andre forteljingar i historia.

– *Samanlikna med andre universitet du kjenner – kva kjenneteiknar UiO?*

– Ein klar veikskap er det at UiO i liten grad taler med éi røyst. Det er svært vanskeleg å få til strategisk tenking der. Universitetet i Tromsø klarer til dømes langt betre å sameine institusjons- og forskingsstrategi, det ser eg når eg evaluerer søknader i Forskingsrådet. Og UiO tek studentane sine for gjevne, dei kjem liksom uansett. Høgskular og mindre universitet er nøydd til å setje studentane i sentrum, UiO treng ikkje det, seier Larsen.

Ho meiner at dette er ein tradisjon ved universitetet som i alle fall går attende til seksti- og syttitalet.

– Studenteksplosjonen da skapte store problem for UiO. Universi-

– Grensene til universitetet er ganske porøse, og det er bra.

tetet fekk ikkje tilstrekkelege budsjett til å møte tilstrøyminga, og mange tilsette trekte opp stigen og krabba opp i elfenbeinstårnet. Men dei gode professorane er den største ressursen universitetet har, og dei må brukast

også på lågare grad, elles straffar det seg på den faglege rekrutteringa. Ikkje minst på HF-faga, seier Larsen og sukkar lett på vegner av humanistar som seg sjølv.

– Før kom dei flinke studentane av seg sjølve til humaniorafaga. Slik er det ikkje alltid lenger.

Også dét er historie. ■

Per Anders Todal er frilansar i Forskerforum og fast journalist i Dag og Tid.

HVEM: Arild Linneberg, Bjørn C. Ekeland og Johan Dragvoll, alle ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen, samt et nettverk av forskere nasjonalt og internasjonalt.

HVA: Granske justismord. Avdekke feilkilder i rettsmateriale, for slik å bidra til økt rettssikkerhet.

HVORDAN: Studere fortellingenes betydning i retten og rettens måter å fortolke og tyde tegn på, blant annet gjennom retorisk analyse.

AV SIRI LINDSTAD

Falske fortellinger

Fritz Moen gratuleres av advokat John Christian Elden etter den første frifinnelsen. (Foto: Heiko Junge, Scanpix)

PROSJEKT: Justismordets dramaturgi. Om konstruksjonen av falske fortellinger i retten. **INSTITUSJON:** Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. **FAGRETNINGER:** Litteraturvitenskap, retorikk, juss, sosiologi, historie. **FINANSIERING:** Norges forskningsråd. **UUNNVÆRLIGE VERKTØY:** Litteraturvitenskapelige analyseredskaper. **PUBLISERINGSFORM:** Artikler, bøker, deltakelse i mediene. **NY KUNNSKAP:** Betydningen av retorisk, litterær og hermeneutisk kunnskap for kompetent forståelse av rettslige prosesser.

– Særlig yngre akademiske jurister ser ut til å tro at når en sak er avgjort i rettsvesenet, er det bare å akseptere den, sier Arild Linneberg og Bjørn C. Ekeland. (Foto: Paul Sigve Amundsen)

Du er kanskje som meg. Du elsker å se amerikanske rettsdramaer, der aktoratet og forsvaret duellerer. Du fryder deg over hvordan de fin-kjemmer den andre parts argumentasjon, slår ned på hver minste lille avvikende detalj, og plukker hverandres beviser i filler. Og du vet at til syvende og sist er det sannheten, og dermed rettferdigheten, som vinner.

Men det er altså på tv.

– Det er noe helt annet å være i en norsk rettssal enn å se rettsdramaer på tv, sier Bjørn C. Ekeland, postdoktor i litteraturvitenskap ved Universitetet i Bergen.

– I virkeligheten får man ofte følelsen av å være vitne til absurd teater, sier Arild Linneberg, professor i litteraturvitenskap, også han ved UiB.

Høsten 1981 ble Fritz Moen dømt for andre gang for drap. Da reiste forsvarsadvokat Olav Hestenes seg opp i rettssalen og proklamerte: «For første gang i skranken tillater jeg meg å si at det er begått justismord.»

Historien skulle gi ham rett. I 2004 ble Moen først frikjent for det ene drapet, og i 2006 for det andre. Men da var han allerede død, etter å ha sonet atten og et halvt år i fengsel for noe han ikke hadde gjort, men der retten likevel mente å kunne bevise at han hadde gjort det.

– Hver eneste dom som avsies, hviler på en fortelling. Hvem gjorde hva, hvor, når, hvordan og hvorfor? Uten den fortellingen blir det ingen dom. Dommen er rett og slett konklusjonen på fortellingen, sier Linneberg.

Tetter hull i teksten

Ekeland og Linneberg har sammen med litteraturviter Johan Dragvoll etablert The Bergen School of Literature and Law Studies, der det forskes på jussen i litteraturen og litteraturen i jussen, som to sider av samme sak.

De to har sittet mye i rettssalene, og bladd i store bunker med rettspapirer.

Akkurat nå er de midt i prosjektet *Justismordets dramaturgi. Om konstruksjonen av falske fortellinger i retten*. Studier av justismordenes retorikk står helt sentralt i forskningen.

– Fortellingene kan være gode eller mindre gode, og ikke minst: sanne eller falske. Har man med et justismord å gjøre, dreier det seg om en fortelling som ikke er sann. Den kan absolutt være godt fortalt, men den er altså diktning. Dommerne forsøker å lage sammenhengende fortellinger, også der hvor det ikke er grunnlag for det. Man tetter tomme hull i teksten, fyller ut for å få det hele til å henge sammen, sier Linneberg.

Det hele begynte i 1997, med Linnebergs første forelesninger om litterære framstillinger av rettsprosesser.

– Rettsprosesser har vært et tema i verdenslitteraturen i flere tusen år. Tenk bare på de greske tragediene, på Bibelen, *Njåls saga*, Shakespeare og Dickens. Eller ta *Jeppe paa Bierget* av Holberg, *Forbrytelse og straff* av Dostojevskij, *Proessen* av Kafka, *Den fremmede* av Camus, ramser Linneberg opp.

Etter hvert har forskernes blikk gradvis flyttet seg, fra rettens betydning i litteraturen til litteraturens betydning i retten.

Ser bort fra tvilen

Den såkalte stemorssaken i Trondheim, der en kvinne i midten av tjuårene ble dømt for å ha drept sin tre år gamle stedatter, er et eksempel på en sak de har jobbet med. En annen sak er drapet på Rebecca Rist i Bergen i 2006.

Og så er det Torgersen-saken. I desember 1957 ble 16 år gamle Rigmor Johnsen drept i Oslo. I juni året etter ble Fredrik Fasting Torgersen, som

da var 23 år gammel, dømt til livsvarig fengsel og 10 års sikring for drapet. Torgersen har hele tiden hevdet å være uskyldig dømt, og har begjært saken sin gjenopptatt fem ganger.

– Det er helt grotesk hva som har blitt lagt fram av ting som peker mot at han kan ha gjort det han har blitt dømt for. Saksforholdene er tvetydige. Likevel fastholder retten altså den entydige konklusjonen. Det er her rettsvesenet feiler mest. Kan man ikke komme til en entydig konklusjon, skal tvilen komme den tiltalte til gode. En av grunnene til at justismord finner sted, er at dette ikke skjer, sier Linneberg.

Mediedriv og kvasipsykologi

Treholt-dommen er en annen sak de har brukt mye tid på.

– Den dommen virker så overbevisende, og nettopp det er kjennetegnet ved veldig mange dommer som viser seg å være justismord. Folk flest har en iboende tro på at påtalemyndigheten snakker sant, og at de vil det beste, noe vi selvfølgelig håper og tror at de stort sett vil. Men for å se alle motsigelsene og bristene i den fortellingen som konstrueres, kreves det en type retorisk lesning som få jurister behersker – heller ikke forsvarerne. Mange justismord skyldes rett og slett dårlig forsvarsarbeid, sier Ekeland.

De legger ikke skjul på at de går inn i en politisk debatt, som forskere.

– Men vi konkluderer ikke med hvorvidt den eller den er uskyldig. Det vi vurderer, er om et menneske kan dømmes på bakgrunn av det som sies og skrives i denne rettsavgjørelsen, presiserer Ekeland.

– Når det skjer det man kan kalle sjokkerende drap, spesielt i et mindre lokalsamfunn, er det et veldig stort behov for oppklaring og løsning raskt. Det så man både i forbindelse med Birgitte

– Det skal ikke så mye til for at fiksjon og virkelighet blandes sammen i avhørslokalet

BJØRN C. EKELAND, litteraturviter, Universitetet i Bergen

Tengs-saken og i Fritz Moen-saken. Og under hastverk begås det mange kortslutninger og feilslutninger, der mediene bidrar til å blåse opp saken, sier Ekeland.

Forskerne finner mange eksempler på hvordan man forsøker å svekke den tiltaltes karakter slik at vedkommende framstår som en ikke-troverdig person.

– Ofte baserer vurderingene seg på fullstendig hårreisende sakkyndige uttalelser, der personen blir vurdert som tilregnelig, men likevel som en upålitelig person. Man bruker gjerne ord som «iskald» eller «kaldblodig». Det er en hel metaforikk som går igjen, hvor man gjerne støtter seg på kvasipsykologi. Det har ingenting med juss å gjøre å si at noen er «iskalde».

Virkeligheten er flerstemt
Den russiske litteraturforskeren og kulturfilosofen Mikhail Mikhajlovitsj Bakhtin (1895–1975)

Justismordets dramaturgi

- et tverrfaglig forskningsprosjekt om konstruksjonen av falske fortellinger i retten
- forskningssamarbeid mellom forskere fra Det humanistiske fakultet ved UiB, Rokkansenteret og Det juridiske fakultet ved UiO
- assosierte medarbeidere ved the University of Leicester's School of Law, Göteborgs universitet og Aarhus Universitet [INGEN EININGAR SOM HEITER DETTE]
- prosjektperiode mars 2009 til mars 2013

er en viktig teoretiker for forskningsprosjektet. Bakhtin stilte seg kritisk til alle former for språklig renhetstenkning og argumenterte i stedet for det flerstemmige – det polyfone – i litteraturen.

– Han var dessuten veldig opptatt av rettslige problemstillinger og forsøkte å finne de lovene som styrer språklige ytringer i og utenfor litteraturen.

For vi lengter jo etter et system, etter glassklare lover og regler, etter at sannheten blinker flekkfri, og at den slemme får sin straff og den gode får oppreisning. Virkeligheten er dessverre langt mer flerstemt enn som så.

– Det kan for eksempel framstå som helt merkelig hvor mange falske tilståelser som finnes, også for de mest groteske ting, der den anklagede faktisk tror på sin egen skyld. Men etter å ha sittet i lange og harde avhør tror du kanskje selv at du har gjort det du anklages for. Som mennesker går vi jo hele tiden rundt og føler oss skyldige. Og vi *er* skyldige i mye. Da er det lett å begynne å tenke at jo, kanskje var jeg der de mener jeg var, kanskje jeg gjorde det, sier Linneberg.

– Det skal ikke så mye til for at fiksjon og virkelighet blandes sammen i avhørslokalet, sier Ekeland.

Å feildømmes for flere forhold når man nå først har erkjent skyld for noe, finner de også eksempler på. Fritz Moen var tidligere dømt for blotting. Men å bli dømt for voldtekt og drap er noe helt annet.

– En dom skal være sånn at den dømte skal forstå den, forsone seg med den og sone sin straff. Hvis rettsvesenet da er slik at du blir dømt for ting du ikke har gjort, er det farlig for

vedkommendes tillit til systemet. Hvordan går det da når vedkommende skal reintegreres i samfunnet? spør Linneberg.

Må lære å lese

I 2012 kommer boka *Justismordets retorikk*, blant annet med analyser av konkrete rettsstekster. Forskningsprosjektet er tverrfaglig, med samfunnsvitere, humanister og jurister involvert, både nasjonalt og internasjonalt.

– I dagens norske juristutdanning har studentene ingen undervisning i hermeneutikk, retorikk, litteraritet og tvetydighet. Dermed får de ikke den nødvendige treningen i å lese tekster, mener Linneberg, og viser til blant annet USA, hvor det er vanlig blant jusstudenter å også studere litteratur, filosofi eller lignende.

– Målet vårt er å gjenvinne jussen som en humanistisk disiplin, slår han fast. ■

The Bergen School of Literature and Law Studies

- forskningsgruppe ved Universitetet i Bergen, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
- etablert i 1997
- ledes av Arild Linneberg, professor i litteraturvitenskap
- forsker på rettslige konflikter i litteraturen, og litteraturens og retorikkens betydning i retten

Forhåndsdømming går igjen i justismordsaker, sier litteraturforskerne. (Statue foran tinghuset i Bergen. Foto: Paul Sigve Amundsen)

Den kjente maleren Christian Krohg var også professor og direktør ved Statens Kunstakademi. Bildet av Krohg er trolig fra Kunstakademiets lokaler i Stortorvet 8 i Oslo, en hjørnegård mot Grendsen, opplyser Oslo Museum, som har leid ut bildet til Forskerforum. Ifølge museet er fotografiet sannsynligvis tatt i perioden 1915–19.

Foto: Anders Beer Wilse,
Oslo Museum

20 NØTTER

1. Kva for stat vart styrd av først «Papa Doc» og sidan «Baby Doc» frå 1957 til 1986?
2. Kva er ein bulvan, som kan vere eit nyttig hjelpemiddel for ein jeger?
3. Kva heiter skodespelet til Samuel Beckett der vi møter Vladimir og Estragon?
4. Kven er ny statsminister i Danmark?
5. Nemn dei tre største partia i Oslo etter lokalvalet i september.
6. Kva er det som det til vanleg finst 88 av, med fordelinga 52 kvite og 36 svarte?
7. Kva heiter den autonome regionen nordvest i Spania som heiter nesten det same som eit område i Polen og Ukraina?
8. Kven skreiv boka *Imperiet (Empire)*, som utkom i 2000 og er omsett til meir enn tjue språk?
9. Kva for austerrisk filosof meinte at det ein ikkje kan tale om, må ein teie om?
10. Kva er, etter Det kvite huset, den mest besøkte heimen i USA?
11. Kva for råvare, som skotten Dunlop fann eit bruksområde for, var utgangspunktet for den brutale europeiske framferda i Kongo?
12. Kven har ei fortid som redaktør i Cappelen og forlagssjef i Aventura før ho vart prorektor ved Universitetet i Oslo?
13. Kva er det sørlegaste av dei store oljefelta på norsk sokkel og ligg om lag på høgd med danske Limfjorden?
14. Kva er namnet på teatertidsskriftet som Therese Bjørneboe er redaktør for?
15. Kva heiter den danske teiknaren som stadig er drapstruga av islamistar?
16. Kva for år vart juntastyret kasta i Hellas etter sju år ved makta (margin: eitt år)?
17. Kven var statsminister i Sør-Afrika 1978–1984 og president 1984–1989?
18. Kva var den engelske nemninga på det ein også kalla postpønøk eller, med Tramteatret, «ny bøljemusikk»?
19. Kva år døydde Henrik Ibsen (margin: to år)?
20. Kven vart verdsmeister på 100 meter i august, og sprang like etterpå 200 meter på 19,26?

Kven er ny statsminister i Danmark?

20. Yohan Blake, Jamaica
19. 1906
18. New Wave
17. Pieter Willem Botha
16. 1974
15. Kurt Vestergaard
14. Norsk Shakespeare- og teatertidsskrift
13. Ekofisk
12. Inga Bostad
11. Gummi
10. Elvis Presleys Graceland (ein halv million besøkarakar per år)
9. Ludwig Wittgenstein
8. Antonio Negri og Michael Hardt
7. Galicia
6. Tangentiar på eit piano
5. Ap, Høgre, Venstre
4. Helle Thorning-Schmidt
3. Mens vi ventar på Godot
2. Ein kunstig fugl, lokkefugl
1. Haiti

Svar:

10 KJAPPE

TRON FAGERMOEN
Medlem nr. 40067340 i Forskerforbundet
STILLING: Universitetslektor, Det teologiske Menighetsfakultet (MF)
UTDANNING: Cand.theol. ved MF, idéhistorie mellomfag
FØRSTE STILLING ETTER ENDT UTDANNING: Prest i Sjøforsvaret
KARRIEREMÅL: Enten klore meg fast i akademie eller komme meg tilbake til Kirken

Skriv om fiaskoforskningen!

– Hva jobber du med akkurat nå?
– Jeg underviser på og administrerer en master i diakoni og skriver på avhandlingen min, om de teologiske premissene for kirkens samfunnsansvar.

– Hvor tenker du best?
– Hjemme i kjellerstua, hvor det ikke er noe som distraherer meg.

– Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?
– *Predikan* av Gustaf Wingren. Den sier noe om hvordan teologi handler om å reflektere over hvordan kirken kan forkynne et troverdig evangelium.

– Hva tenker du er tabu i ditt fag?
– Det er nok å ta Guds eksistens for gitt.

– Hva skal til for å bli en god teolog?
– Du må like å lese gamle tekster om Guds forhold til skaperverket, og hele tiden spørre: Hva betyr dette hos oss? Her? Nå?

– Hvem er den beste læreren du har hatt?
– Gresklærer Bjørn Helge Sandvei. Han brakte overheaden til høyder PowerPoint aldri kan matche, med opptil tjue overlegg i alle regnbuens farger.

– Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?
– Jeg tror det hadde blitt juss. Jeg innbiller meg at det ligner på teologi. Du må tolke tekster og utøve skjønn.

– Om du var statsråd for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?
– Med tanke på mine eventuelle barnebarn vil jeg svare å bevilge mer penger til forskning, også teologisk, på hvordan klimatrusselen kan møtes.

– Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?
– Da satt jeg med to kamerater på en hybel på Nordberg i Oslo og fulgte med. Jeg stemte ja, men var lettet over at det ble nei.

– Hva vil du lese mer av i Forskerforum?
– Kanskje litt mer om fiaskoforskning, om store forskningsprosjekter som det går skikkelig galt med. Sikkert både gøy å lese om og noe å lære av.

AV SIRI LINDSTAD

Indignasjon om lærebøker

Framlegget til statsbudsjett er den største saka i sfæren vår sidan sist. I staden for å skrive noko rutinemessig om manglande satsing på forskning (eg kunne ha brukt mesteparten av leiaren frå i fjor om att, no viser eg i staden til dekninga vår på side 4–5), vil eg løfte fram eit mindre omtala emne: situasjonen for norskspråklege lærebøker for høgare utdanning.

Språkmeldinga «Mål og meining» frå 2007–2008 er det overordna, politiske styringsdokumentet på området. Sjølve nøkkelomgrepet her er eit ord eg gjev opp å omsetje til nynorsk: *parallellespråklyhet*. Som det heiter i samandraget av meldinga: «Tanken er at ein vil satsa på både engelsk og nasjonalspråket, slik at dei blir nytta parallelle.» Strategien er blant anna meint å demme opp for domenetap – i vår samanheng fyrst og fremst at engelsk overtek som akademisk språk. Norsk er framleis hovudspråk, og den gjennomgripande tanken er at studentane bør få den norske terminologien innabords før dei

går vidare til engelsk. Betre læring er eitt av mange argument for dette. Får studentar på lågare grad høve til å starte i denne enden? Berre til ei viss grad. Norskspråklege lærebøker for høgare utdanning er truga av fleire grunnar. Desse vart repetert, ein etter ein, på eit seminar i oktober om læreboksituasjonen i akademie. Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening og fleire medarrangørar – blant desse Forskerforbundet – stod bak seminaret i Oslo.

Dei to fyrste grunnane har med gjennomføringa av kvalitetsreforma å gjere: Fragmenteringa av det store grunnfaget til fleire mindre einingar gjorde marknaden for heilskaplege innføringsbøker mindre. Teljekantane – ein del av det nye finansieringssystemet som fylgde med reforma – slår òg negativt ut: Lærebøkene tel ikkje.

Andre rammevilkår har vorte forverra dei siste åra. Den offentleg støtta til utgjeving av lærebøker er låg, og lågare enn for åtte år sidan. Lærebokutvalet under Universitets- og høgskulerådet har som mandat å støtte utgjevingar av lærebøker på norsk på felt der dei manglar. Låge opplag skal støttast, det same skal grunnbøker på nynorsk og læremidlar, inkludert digitale,

på innføringsnivå. På seminaret oppsummerte leiaren i utvalet, professor i tekstvitenskap Kjell Lars Berge, utviklinga. Frå 2003 til 2004 vart potten redusert frå om lag 8 til 4 millionar. Sidan har støtta vore på dette nivået, og berre vorte justert etter prisvekst. På grunn av knappe midlar må utvalet ifølgje Berge tolke mandatet strengt, og avvise mange støtteverdige prosjekt. Støtte til digitale læremidlar går ut – det vert altfor dyrt. – Vi har så lite pengar at ingen legg merke til oss, oppsummerte Berge.

Sett frå forlagssida er utgjevingar av lærebøker for høgare utdanning under sterkt press. Fastprisen er eit viktig element i den norske bokpolitikken. Ordninga hindrar billigsal av nye

bøker, men er no på overtid. Styresmaktene har lenge ynskt å innføre fri konkurranse på feltet, og har berre gjeve unntak frå konkurranselovera ut 2012. Ifølgje forlagssjef Svein Skarheim i Universitetsforlaget, som òg heldt innlegg på seminaret, har det vorte vanskelegare å få folk til å skrive lærebøker. For eiga rekning vil eg tilføye her: Det er mykje tale om (for lita) samanhengande tid til forskning. Kven har samanhengande tid til å skrive lærebøker?

Sett frå dei akademiske bokhandlane er levlekåra for lærebøkene på norsk forverra. Administrerande direktør Anne Posner i Studia, studentbokhandelen i Bergen, meinte

at kvalitetsreforma ikkje bidreg til å sikre norsk som akademisk språk. Det har vorte færre pensumlistar, og fleire, meir diffuse referanselistar over fagstoff. Posner hadde eit bestemt inntrykk av at studentane vil lese på norsk, sjølv om dei må betale ekstra for det. Ho fortalde: Når nye,

kan hende mindre engelskkyndige, studentar vert serverte pensumbøker på engelsk, har det vorte ein utbreidd skikk å fordele ansvaret for å omsetje kvar sin del til norsk, og late desse

sirkulere. Hamnar ein der, er verken det språklege eller det faglege i høgsetet.

Etter kvart fekk då òg studentane ordet på seminaret, representert ved leiar Kim Kantardjiev i Norsk studentorganisasjon. Han viste til studiar som tyder på at læringa vert 20-30 prosent dårlegare når ein les stoffet på eit framandspråk. For å illustrere tilstanden i dag, trekte han fram to bøker som døme – filosofihistoria til Gunnar Skirbekk

og boka *General Chemistry*. Båe er brukte som pensumbøker, men berre den fyrstnemnde er omsett; frå nynorsk til bokmål.

Rekkja av argument er god og lang for å styrke dei norskspråklege lærebøkene. Kvi for skjer det så ingenting? Ifølgje kulturpolitikaren Olemic Thommessen frå Høgre, som hadde ordet til slutt, var språk- og læreboksituasjonen no komen i ei klassisk, ulykksalig stilling som politisk sak, som for den saks skuld høver godt på resten av forskings- og utdanningssektoren: Det er konsensus om målsetnaden, men problemet er ikkje *følt*. Indignasjonen er ikkje sterk nok, dermed har vi inga konflikt, og ingen dynamikk. Dette er eit bidrag til å styrke indignasjonen, dynamikken og politikken: Forleng fastprisordninga. Auk utgjevingssøtta. Sats på gode lærebøker på norsk.

Ny nettutgåve

Vi har relansert nettutgåva vår, Forskerforum.no. Nettsida har fått ny drakt og meir innhald enn før. Her legg vi dagleg ut nyhende frå sektoren, i tillegg til eit utval stoff frå bladet. Vi publiserer nyhende, reportasjar, kronikkar, debattinnlegg og bokmeldingar. Nettstaden er òg ein marknad for stillingsannonser. Forskerforum er elles til stades på Twitter og Facebook, på lett tilgjengelege adresser. Velkomen som ny eller gamal lesar.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honorerer med kr. 2000,–. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honoreret.

Mørkets hjarte

Det finst ugjerningar Justitias vektskål ikkje kan bere.

De mest alvorlige forbrytelser vart publisert i vår. Eg har lese boka etter ugjerninga 22. juli, som har endra underteksten for så mange skrivne og uskrivne ord – ord som, ofte med rette, av og til med urette, no blir vege etter den vekta 22. juli representerer. Eit av dei tyngjande spørsmåla ugierninga stiller oss overfor, er: Korleis skal vi straffe brotsverk som har motiv og konsekvensar som er ufattelege for oss?

Denne boka søker svaret i det vi gjerne kallar den positive rett, den faktisk etablerte rettsordninga, og ho tek for seg det rettslege innhaldet i straffbare handlingar som i folkeretten og det norske rettssystemet vert sett på som dei mest alvorlege. Desse inkluderer brotsverk mot menneskja (som ugjerningsmannen 22. juli vert vurdert tiltala for), folkemord, krigsbrotsverk, aggresjonsbrottsverk, terror, tortur og bruk av masseødelegingsvåpen.

Metoden er tolking av rettskjeldene, føremålet å avklare gjeldande strafferett, det vil seie kva tolkingsalternativ som har best dekning i det føreliggande rettskjeldematerialet. Stegvis og logisk, gjennom jussens nøytrale, nøkterne språk, presenterer boka norsk og internasjonal strafferett, det rettslege innhaldet i dei sju brotsverkskategoriane og til slutt meir ålmenne spørsmål – som vilkåra for at gjerningsmannen skal reknast som tilrekneleg og ha skuldevne.

Mange døme er knytt til norsk politikk, som det folkerettslege grunnlaget for norsk deltaking i krigføring i land som Jugoslavia, Afghanistan og Libya. Andre døme er henta frå massedrapas bestialske historie. Forfattaren minner om rettstenaren i Heiligenberg: Språket er nøkternt oppreknande, men den som kan lytte, hører koret av menneskeskrik trengje gjennom tala frå Dresden, Irak og Tsjetsjenia og presse mot jussens språklege overflate. Men kva som er rett, er utelukkande eit rettsleg spørsmål, som når Eskeland prosederer mot Carl August Fleischers vurderingar

om angrepet på Jugoslavia i 1999 låg innafor folkerettens grenser.

Det er i eit slikt rom mellom grufulle handlingar og klinisk juridisk språk rettssaka mot ugjerningsmannen frå 22. juli skal utspele seg, framfor dei attlevande nære – og oss andre. Vert tiltalen basert på

Ståle Eskeland
De mest alvorlige forbrytelser
Cappelen Damm Akademisk, 2011
360 sider
Rettl. pris: kr 648

gjeldande norsk strafferett, er strafferamma 21 år, eventuelt dom med forvaring. Og nettopp juristane, utdanna i vår rettspositivistiske tradisjon, har vore prominente i den offentlege samtalen om saka. Rettsfilosofiske og retts sosiologiske stemmer, som vurderer straffas moralske og sosiale grunnlag og verknader på bakgrunn av ei moralsk forståing av kva mennesket og samfunnet er og bør vere, er knapt å høyre.

Og i dette offentlege ordskiftet er snart det meste som før, dei fleste skribentar skriv som om det dei skriv om, er begripleg, som om det dei har tenkt tidlegare, føregreip det dei no har opplevd.

I dagleglivets samtalar trur eg det er annleis. Tidvis vekker opplevinga vår av at dette var eit angrep mot kvar og ein av oss, til live det eldste svaret vi kjenner: «Auge for auge, tann for tann.» Men også det svaret – som historisk har gjeve opphav til så mange nye overgrep

på offera sine vegner – er utilstrekkeleg: Det er umogleg å tenkje seg ei straff som er stor nok i denne verda. Tenkjer ein slik, må ein søke til dommen om evig pine: Gjerningsmannen skal dømmast til eit inferno der han for all tid sjølv skal oppleve all den liding han har påført dei drepne og dei attlevande: foreldre, søsken og vener som brått blei slått til jorda av trøsteslaus gru og berre sakte, sakte reiser seg igjen, tek innover seg kakofonien frå det offentlege rommet og gradvis kjenner botnlaus sorg bli blanda med andre kjensler.

Dagleglivets samtalar kan også ha sine kloke korrektiv. Som då ein ven av meg, i møtet med mitt mismotige raseri, viste til Raskolnikov. Eg trur eg forstår kva han meinte, sjølv om orda berre kan peike mot meininga. Raskolnikov er, uavhengig av dommen, fordømt. Erkjenner og lever han seg inn i kva han har gjort, er han dømt til pine kvar dag, resten av sitt liv. Gjer han ikkje det, har han likevel stilt seg utanfor det menneskelege, det som bind oss saman som menneskelege vesen.

Eskelands analyse av gjeldande rett overfor dei alvorlegaste brotsverk er farga av si tid, men minner oss om masse mordas forferdelege, uendelege omfang. Han held oppe ordskiftet om den norske staten si moglege rolle i slike brotsverk. Han skildrar framveksten av og innhaldet i den internasjonale retten sine svar på brotsverk vi ikkje har sett gjennomført av nordmenn på norsk jord sidan Henry Rinnan. Før no. 22. juli har, for oss, aktualisert den av «brottsverkskategoriane» som boka vier minst merksemd og sett Eskelands drøfting av norsk varetektsfengslings praksis under overskrifta «Tortur i Norge?» i grelt relieff.

22. juli har vist oss kor utilstrekkelege norske strafferammer er, og fått nokre av oss til å ønskje at dei bør strekkast lenger. Vel vitande om at dei likevel ikkje strekk til. Det finst ugjerningar Justitias vektskål ikkje kan bere.

AV ODDGEIR OSLAND

Fortidas visuelle retorikk

Jens E. Kjeldsen

Tale med bilder – tegne med ord. Det visuelle i antik retorik og retorikken i det visuelle

Scandinavian Academic Press, 2011
200 sider

Rettl. pris: kr 249,–

Boka handlar i hovudsak om korleis berømte retorikarar har bruka biletekunst og skulptur i talekunsten, og er spekka med eksempel. Kjeldsen siterer romaren Quintilian (ca. 35–100 e.Kr.), som samanliknar kvardagsspråket med ein stivt oppreist kropp og retorisk språk med den greske statuen «Diskoskastaren». Statuen er smidig og «yndefull», og på same vis har retorikken større variasjonsrikdom og «ynde» enn vanleg språk.

Kjeldsen lagar ei teoretisk oversikt over visuell retorikk, og Quintilian illustrerer paravisuell retorikk, der talaren verbalt malar fram bilete av kunstverk for publikum. Den andre hovudforma er direkte optisk retorikk. Romaren Marcus Antonius (83–30 f.Kr.) forsvarte ein tiltalt politikar ved å riva kjortelen av han, slik at alle kunne sjå dei ærefulle sår han hadde fått i kampen mot Romarrikets fiendar. Slik optisk retorikk kan vera svært effektiv, og politikaren vart frikjent.

Kjeldsen hevdar overtydande at visuelle verkemiddel er sentrale i retorikken. Han brukar Quintilian til å forklara kor viktig talarens blick, gestikk og kroppsholdning er. Talarens actio er det mest visuelle trekket ved retorikken, og særleg viktige er hendene. «Er ikke hendene i stand til å opphisse, til å hindre, til å uttrykke anerkjennelse og undring eller skam?» spør Quintilian.

Boka har grundige analysar av klassiske retoriske verk, blant anna Gorgias' *Lovprisning av Helena* frå 300–400-talet før Kristus og Leon Battista Albertis *De pictura* frå 1400-talet. Kjeldsen plasserer tekstane i sine respektive samtidar, og fortel kva dei andre kunstnarane og retorikarane meinte om same sak. Slik vert desse urgamlе tekstane levande og relevante.

Men Kjeldsen brukar faglitteraturen på ein litt inkonsekvent

måte. I dei delane av boka som handlar om antikken, siterer han nesten berre dei antikke kjeldene sjølv, særleg Cicero og Quintilian. Men i delane om renessansen og nytida lener han seg tett på moderne teoretikarar i analysen av kjelder. Ein skulle jo tru det var skrive endå meir faglitteratur om antikken, og det verkar som Kjeldsen brukar meir teori jo mindre sikker han sjølv er på temaet.

Boka har ein forvirrande struktur. Kjeldsen går rett på ein krevjande diskusjon av antikk retorikk, medan ein introduksjon til retorikk er plassert som appendiks lengst bak i boka, saman med to andre forklarande appendiks. Eg måtte bla mykje fram og tilbake for å finna ut av samanhengane. Her forsøker forfattaren å tilfredsstilla ekspertar og eit allment publikum samtidig, men han burde ha satsa på det allmenne publikumet.

Eg undrar meg også over kvifor Kjeldsen har avgrensa det spennande emnet sitt til antikken og tidleg nytid. Han kunne jo også tatt for seg det 20. hundreårets retorikk slik han utspelar seg i film, fjernsyn, webdesign, etc. Eg får ei kjensle av at retorikkfaget trivst best i fortida.

AV LARS NYRE

Inkludert, på én betingelse!

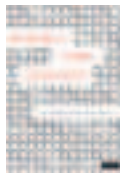
Anne Leseth og

Kari Nyheim Solbrække (red.)

Profesjon, kjønn og etnisitet

Cappelen Damm Akademisk, 2011
258 sider

Veil. pris: kr 368,–

Jeg likte meg aldri i barselgruppa. Nå,

når sønnen min er blitt tenårings, er det en tilforlåtelig bekjennelse. Da, da han ennå var det største mirakelet i universet, var det umulig å si høyt. Men hvorfor likte jeg meg ikke? Var det usikkerhet i den nye rollen som mor? Følelsen av konkurranse

mødrene imellom? Alltid fremstå som riktig? I Anne Leseth og Kari Nyheim Solbrækkes bok om norske profesjonsutdanninger og profesjonelle praksiser finner jeg noen forklaringer.

Boken består av ti kapitler fordelt på to hoveddeler rettet mot temaene kjønn og etnisitet. Der undersøkes «velferdsstatens yrker», de som ivaretar et offentlig velferdstilbud. Disse er sykepleiere, fysioterapeuter, helsesøstre,

jordmødre, (bio- og data)ingeniører, lærere og sosialarbeidere. Artikkelforfatterne er i all hovedsak forskere som baserer sine kvalitative studier på samfunnsvitenskapelige og humanistiske metoder og teorier. Også det faktum at flere av dem har praktisk erfaring fra profesjonene de undersøker, gjør boken til et svært grundig og interessant bidrag ikke bare for profesjonsforskningen og andre relevante fagretninger, men også for norsk politikk.

En av grunnene til dette er det såkalte likestillingsparadokset Norge regnes som et foregangsland for likestilling med åtti prosent kvinner i arbeid.

Likevel har vi ett av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene av alle verdens industriland. Riktignok rekrutteres stadig flere kvinner til tradisjonelt mannsdominerte profesjoner, men den motsatte veien går det tregt. Boken diskuterer den ubalansen, komplekse maskuline idealer og menns begrunnelser for å velge utradisjonelt svært godt.

Er det slik at en mann som vil bli sykepleier, tangerer det kvinnelige ved å velge utradisjonelt, eller velger de sykepleieryrket for å innta tradisjonelt maskuline lederroller innen profesjonen?

Her diskuteres også hva som kan oppstå av paradokser i møtet mellom multikulturell, feministisk teori og profesjoners praksis for jordmødre som behandler kjønnslemlestedede somaliske kvinner, hvordan fysioterapistudenter gis status for å drive med trening selv om det ikke er en del av utdanningens opptakskrav, og helsesøstres bekymring for foreldres barneoppdragelse.

Blant annet i kapitlet om helsesøstrene aktualiseres ett av bokens hovedargumenter. Argumentet rettes mot den norske velferdsstaten, som har som uttalt mål å være inkluderende. I praksis er den ikke nødvendigvis det. Man blir invitert med, men når man vel er innenfor, kan man føle seg ekskludert, fordi man ikke er eller føler seg som de andre. Det vil si: Den er inkluderende, men bare på betingelse av at du er konform. Dette er et eksempel på bokens definitive styrker, at den gjennom empiriske diskusjoner både gir interessante analyser av profesjoner og profesjonsutdanninger, men også tilbyr sentrale analyser og kunnskap som er politisk relevante.

AV RAGNHILD FJELLRO

Nye bøker av forskere

Åshild Næss

Global grammatikk. Språktypologi for språklærere

Gyldendal Akademisk, 2011

274 sider

Veil. pris: kr 395

Boka behandler grammatikk som et unikt fenomen som forteller noe om hvordan mennesker oppfatter og tenker om verden omkring seg. Boka tar sikte på å gi lærere i språk redskaper til å forstå og forklare grammatikk fra et funksjonelt perspektiv: Hva er egentlig grammatiske kategorier, og hvor kommer de fra? Næss har doktorgrad i lingvistikk og har arbeidet ved Universitetet i Oslo.

Inger-Lise Lien

I bakvendtland – kriminelle liv

Universitetsforlaget, 2011

184 sider

Veil. pris: kr 249

Hvorfor blir ungdom kriminelle eller gjengmedlemmer? Er ungdomstiden for innvandrerungdom mer sårbar enn for ungdom med norsk etnisk bakgrunn? Boka er i hovedsak basert på intervjuer med femti innsatte i norske fengsler. Forfatteren har også snakket med fengselsbetjenter, prester, imamer og slektninger av innsatte. Lien er forsker ved Nasjonalt kunnskaps-senter om vold og traumatisk stress.

Dag Wollebæk og Signe Bock Se-gaard (red.)

Sosial kapital i Norge

Cappelen Damm Akademisk, 2011

304 sider

Veil. pris: kr 388

Hva er sosial kapital? Hvor kommer den sosiale kapitalen fra? I denne innførbok boka gis en gjennomgang av begrepshistorikken og teorigrunnlaget til sosial kapital samt ulike empiriske analyser og diskusjoner av sosial kapital i det norske samfunn. Norsk sosial kapital drøftes i en nordisk og europeisk kontekst. Begge redaktørene er tilknyttet Senter for forskning om sivilsamfunn og frivillig sektor.

Tone Kvernbekk og

Lars Løvlie (red.)

Nye stemmer i norsk pedagogisk

humanioraforskning

Fagbokforlaget, 2011

238 sider

Veil. pris: kr 248

Åtte nye stemmer står bak artikler relatert til sine doktorgradsprosje- k- ter. Blant emnene er norsk pedagogisk historie, fra etterkrigstidens demokratiopplæring til ivaretagelsen av vår kollektive pedagogiske hukommelse. Kvernbekk er professor, og Løvlie er professor emeritus, begge ved Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo.

Pensjon er også forskningspolitikk

PENSJONSORDNINGER: I Forskerforum 3. oktober kan vi lese om hvordan ulike pensjonsordninger skaper utfordringer for Institutt for samfunnsforskning og andre i forskningssektoren. Det må vi ta på alvor.

I Norge har vi bred politisk enighet om at forskning og utvikling er viktig for landets fremtid. Et sentralt virkemiddel for å sikre god kompetanseutvikling i forskningssektoren er å legge til rette for god mobilitet. Det betyr at det skal være enkelt for en forsker å bytte jobb fra en forskningsvirksomhet til en annen, enten den er eid av staten, er en stiftelse eller er en privat forskningsvirksomhet.

Det er lett å tenke at en pensjonsordning «bare» handler om hva du skal leve av når du blir pensjonist. I virkeligheten handler det om mye mer, og pensjon bør være et viktig element ved alle jobbskifter.

Forskjellen på en god og en dårlig pensjonsordning kan fort utgjøre 50 000 kroner i året. Vi må huske at pensjonsordningen er en viktig del av lønns- og arbeidsbetingelsene

våre. Pensjon handler om hva du skal leve av om du blir skadet eller syk. Om trygghet for familien din. Det handler altså om å trygge fremtiden, uansett hvordan den måtte bli. I tillegg kan alle medlemmer i Statens pensjonskasse søke om gunstig boliglån til en rente som ligger ca. 1 prosent under markedsrenten. Det gjør noe med økonomien her og nå.

Når NHO oppfordrer bedrifter med ytelsespensjon til å vurdere å legge om sine pensjonsordninger til innskuddspensjon, er det viktig at hele bildet kommer frem. Det er selvsagt billigere for en arbeidsgiver å ha en billig pensjonsordning enn en dyrere og bedre. Men det som er billig for arbeidsgiveren, er ikke nødvendigvis bra for den ansatte. En pensjonsordning må være bra for begge parter.

For eksempel: 57 prosent av norske arbeidstakere i privat sektor har ikke uføreforsikring som en del av pensjonsordningen sin, slik alle medlemmer i Statens pensjons-

kasse har. Svært mange private arbeidsgivere tilbyr sine ansatte den laveste lovpålagte innskuddspensjonen, som er 2 prosent av ordinær lønn.

Konsekvensene av en god og dårlig pensjonsordning kan altså bli store for hele familien dersom arbeidstakeren blir ufør, går bort eller blir pensjonist.

Våre undersøkelser viser dessverre at arbeidsgivere i altfor liten grad bruker verdien av medlemskapet når de rekrutterer. For konkurranseutsatt sektor, som deler av forskningssektoren tilhører, er det viktig å vise konkurransefortrinnet en god pensjonsordning faktisk er – både for 30-åringen med små barn og stort huslån og for 55-åringen som kanskje begynner å tenke på pensjonisttilværelsen.

Forskernes lønns- og pensjonsbetingelser er sannsynligvis en av de viktigste faktorene som kan påvirke mobilitet i forskningssektoren. I dag er de aller fleste forskere i Norge medlemmer i Statens pensjonskasse, mens et lite mindretall har en privat tjenestepensjon. Det kan i noen tilfeller gjøre det vanskeligere å skifte jobb fra et universitet til et forskningsinstitutt, spesielt dersom forskeren er eldre. Det skal ikke være et problem å være erfaren. Det er dårlig seniorpolitikk og det er dårlig forskningspolitikk.

Derfor mener Statens pensjonskasse at hele forskningssektoren bør ha samme pensjonsordning. I tillegg må vi justere regelverket slik at vi fjerner uønskede effekter – som for eksempel den problemstillingen Institutt for samfunnsforskning tar opp.

Eksemplet til Institutt for samfunnsforskning (ISF) viser at ulike regler og mekanismer kan slå uheldig ut økonomisk og virke hindrende på mobiliteten i forskningssektoren, spesielt for eldre arbeidstakere. For eksempel kan ISF oppleve å få en stor ekstraregning når de ansetter en 55-åring. Universitetet i Oslo vil ikke oppleve det samme om de ansetter den samme 55-åringen. Årsaken er at ISF og Universitetet i Oslo fører regnskap etter to ulike regnskapsprinsipper, selv om begge har pensjonsordningen sin i Statens pensjonskasse. I tillegg er det noen spesielle regler som i enkelttilfeller kan slå uheldig ut når forskere bytter arbeidsgiver.

Disse utilsiktede hindringene og effektene må vi ta på alvor og forsøke å fjerne. Derfor vil Statens pensjonskasse ta initiativ til å finne mulige løsninger sammen med vår eier Arbeidsdepartementet.

FINN MELBØ, administrerende direktør, Statens pensjonskasse

Tellekantsystemet skal evalueres

VITENSKAPELIG PUBLISERING:

Jeremy Hawthorn og Jakob Lothe tar opp «tellekantsystemet» til ny kritisk belysning i en kronikk i Forskerforum nr. 8/2011. De har mange gode forslag til forbedringer. Særlig nivåinndelingen av forlag bør kunne forankres bedre i fagmiljøene gjennom mer åpne prosesser og tydeligere faglige begrunnelser. Vi vil legge kronikken fram til diskusjon i Universitets- og høyskolerådets (UHRs) publiseringsutvalg. I likhet med Hawthorn og Lothe har publiseringsutvalget registrert at publiseringsindikatoren nå brukes til flere ulike formål. Indikatoren brukes til dels også på andre måter enn den opprinnelig var ment for. Gjennom UHR har utvalget tatt initiativ til en ekstern evaluering av publiseringsindikatoren. Evalueringen skal bl.a. kartlegge hvordan indikatoren brukes ved institusjonene, og hvilke endringer den har medført. Evalueringen skal også belyse hvor godt indikatoren representerer ulike fags publiseringspraksis. Spørsmålet om hvor godt indikatoren representerer humaniora og bokpublisering, som Hawthorn og Lothe er opptatt av, vil inngå her. Det samme gjelder spørsmålet om indikatoren også skal inkludere redaktørskap.

I kronikken nevnes Cornell University Press som eksempel på uforutsigelig nivåplassering. Forlaget ble foreslått nedgradert til nivå 1 i januar 2007 av et annet fagråd enn fagrådet som Hawthorn og Lothe tilhører. UHRs publiseringsutvalg avviste dette forslaget i mars samme år. Cornell University Press har således alltid vært på nivå 2. Eksempelet viser at systemet har ankeinstanser som fungerer – også i enkeltsaker. Kanskje er dette heller et eksempel på at informasjonen om kanaler og nivåer som nå ligger hos NSD, også bør være synlig i informasjonssystemet Cristin?

OLE GJØLBERG, leder av UHRs publiseringsutvalg og SIGBJØRN HERNES, sekretær i UHRs publiseringsutvalg

Gjennomslag for humaniora

GJESTESKRIBENTEN

Kven skulle tru at den føderale etterretningstenesta i USA ville finansiere eit forskningsprogram om metaforar, som går under namnet *the Metaphor Program*? Det er ikkje småpengar det er snakk om, men fleire titals millionar dollar over fem år, for tverrfaglege team av metaforforskarar som skal identifisere og vurdere metaforar i så ulike språk som persisk, russisk, engelsk og spansk. Det er ei kjent sak at alle bruker metaforar, og at dei metaforane vi bruker, viser kva som blir teke for gitt i ein kultur, og kva slags verdsbilde medlemmer i ein kultur har. Forsking har vist at folk tenkjer ulikt om kriminalpolitikk alt etter om dei ser på kriminalitet som eit virus eller som eit villdyr. I det første tilfellet vil dei gå inn for sosiale reformer, i det siste tilfellet blir svaret meir politisk og strengare straffer. Heimlege politikarar og journalistar har i det siste teke metaforar i språket alvorleg for å unngå «hate speech», særleg etter 22. juli.

Metaforforskarar har utvikla metodar for å kunne analysere metaforar ved hjelp av dataprogram. I *the Metaphor Program* er det verkeleg store mengder som skal analyserast, som alle internettssidene på persisk, for å leite etter løyndomar i måten folk tenkjer på. Forskinga kan blant anna brukast til å forstå både venner og fiendar og til å bekjempe opprør og terrorisme, hevdar ein av forfattarane av boka *Computational Methods for Counterterrorism*. Her tenkjer ein seg først å analysere fiendens metaforar og deretter lansere motmetaforar som vil få folk til å tenkje på andre måtar enn det terroristane gjer. Det handlar om å få makt over språk og tanke og dermed også politisk makt. Men for å få til dette må ein kjenne til at metaforar kan vere

ulike i ulike kulturar. I japansk er sinnet plassert i magen, mens det i zulu er plassert i hjertet. I nokre kulturar viser ein sinnet sitt gjennom ei utblåsing, i andre kulturar gjennom at det kokar over. I dag har vi ein stor kunnskapsbase om kulturvariasjon i metaforbruk, og no skal kunnskapane takast i bruk.

The Metaphor Program bygger på kognitiv lingvistisk metafor teori, kjent blant anna gjennom arbeida til George Lakoff og Mark Johnson frå 1980 og framover. Men Lakoff og fleire med han meiner det vil ta tid før ein greier å utvikle ein analysemåte som er vitskapleg forsvarleg. For ein erfaren metaforforskar kan det ta opp til to timar å analysere 500 ord. Nettopp derfor bruker ein dataprogram til arbeidet. Det er gjort store framsteg med bruk av dataprogram i metaforforskning, sjølv om det framleis er problem knytt til registrering

og vurdering av språklege nyansar. Ein god del kan likevel løysast om menneske og maskin arbeider saman.

Lakoff er redd for at forskarane ikkje greier å utvikle den etterlengta metoden for raskt å identifisere og evaluere metaforar. Og om dei greier det, korleis vil dei bruke han? Etter hans mening er det ikkje nokon dårleg idé å bruke eit effektivt dataprogram til å oppdage terroristar, men vil forskarar bruke programmet til å spionere på oss metaforforskarar også? spør han. Det er eit relevant spørsmål.

Her heime vil forskingsprosjekta på feltet truleg vere mindre ambisiøse. Og sjølv om støtta til humaniora kjem frå noko uventa hald, kan vi humanistar glede oss over at eit viktig fagfelt no blir sett på som vel verdt å bruke pengar på.

NORUNN ASKELAND er professor ved Høgskolen i Vestfold.

«I japansk er sinnet plassert i magen, mens det i zulu er plassert i hjertet.»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademia. De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol Haugen, Norunn Askeland, Gunnar Sivertsen og Kristin Hestflått Spilker.

°CICERO

Senter for klimaforskning

CICERO Senter for klimaforskning er en privat stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Senteret har til formål å drive forskning, utredning, rådgivning og informasjon om klimaproblemet. CICEROs medarbeidere har variert bakgrunn fra samfunns- og naturvitenskap. Vi er ca. 80 ansatte og holder til i Forskningsparken i Oslo. Vi leder et samfunnsfaglig forskningssenter for miljøvennlig energi (FME), og har også nylig etablert oss i Framsenteret i Tromsø.

Les mer på www.cicero.uio.no

Direktør

CICERO har en sentral rolle som kompetansesenter for klimaspørsmål, og har de siste årene utvidet aktiviteten vesentlig. Vi opererer i et konkurranseutsatt marked, og vår nye direktør må ha visjoner om videreutvikling av senteret.

Direktøren er øverste faglige og administrative leder, og skal representere senteret utad. Direktøren rapporterer til senterets styre.

Aktuelle kandidater har vitenskapelig bakgrunn, erfaring fra forsknings- og utredningsarbeid og ledelse av høyt kvalifiserte medarbeidere. Dokumentert erfaring i å generere oppdrag og fra internasjonalt arbeid er nødvendig. Vår nye direktør må være genuint opptatt

av våre fagområder og kunne kombinere faglig strategisk tenkning med krav til økonomisk styring og inntjening. Stillingen krever gode formidlingsevner og gode språkkunnskaper.

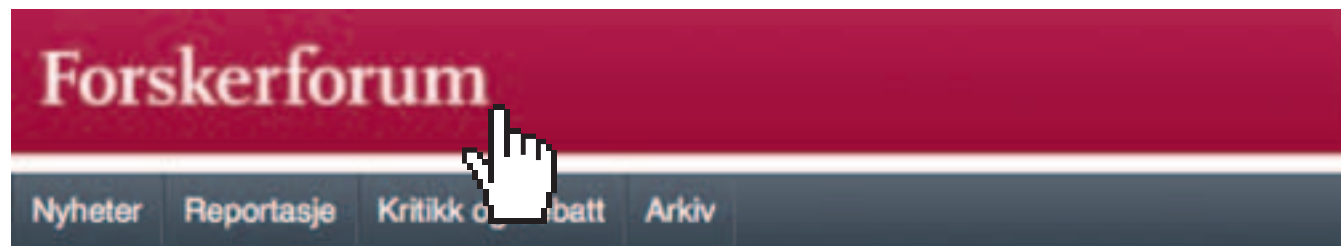
Kvinner oppfordres til å søke. Lønn og betingelser etter avtale. Tilsetning på åremål i fem år med mulighet for forlengelse ytterligere én periode. Medlemskap i Statens pensjonskasse.

For ytterligere informasjon, kontakt vår rådgiver, Benedikte Stiff i ISCO Group, tlf.: 22 06 87 00.

Søknad med CV og publikasjonsliste registreres på www.iscogroup.no innen 10. november 2011.

Forskerforum har fått nye nettsider

Besøk www.forskerforum.no for daglige oppdateringer fra forskning og høyere utdanning.

Notiser

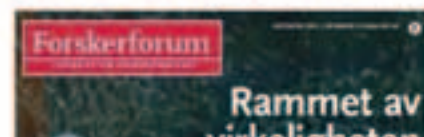
Utsetter studiene
Norske studenter er blant de eldste i Europa, viser en ny undersøkelse. [Les mer »](#)

Venter med nye studieplasser
- Vi har nok med å følge opp den økte kapasiteten, sier Tora Aasland. [Les mer »](#)

Kraftig fall for UiB
Norske universiteter havner langt bak Norden i ny universitetsrangering. [Les mer »](#)

Ingen penger til veksthus
UiO-reaktor håper nå på leasing i revidert statsbudsjett. [Les mer »](#)

Last ned PDF av bladet

Statsbudsjettet 2012:

- De andre statsrådene misunner meg

Misnøyen i forsknings- og utdanningssektoren var høylydt etter at statsbudsjettet ble lagt frem. Selv er Tora Aasland fornøyd med vekst. [Les mer »](#)

Flere falske vitnemålsfabrikker

- Ansetter for mange av sine egne

INFORMASJON FRA FORSKERFORBUNDET

For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

I VISJONSLØST FORSKNINGSBUDSJETT

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012 gir tilnærmet nullvekst for forskningen, ingen nye studieplasser til høyere utdanning og ingen bedring av studiefinansieringen. – Regjeringen er uten vilje til å satse på forskning og kompetanse, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne.

Regjeringen svikter for andre året på rad målet i Soria Moria-erklæringen om å øke forskningsinnsatsen. – Utfordringene som Norge står overfor kan bare løses ved å satse på forskning og kompetanse. Det er derfor svært skuffende at Regjeringen innenfor rammene av et stramt budsjett ikke vil investere i kunnskap, sier Bjarne Hodne.

II VIL HA OPPTRAPPINGSPLAN FOR FORSKNINGSINNSATSEN

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012 er svært defensivt når det gjelder forskning og høyere utdanning, skriver Forskerforbundet i et notat til Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité. Forskerforbundet deltok på komiteens høring om statsbudsjettet 18. oktober.

Utviklingen i de siste statsbudsjettene viser at det er nødvendig å tidfeste målsettingen for forskningsinnsatsen og knytte det til en årlig opptrappingsplan. Forskerforbundet har foreslått at Norge tar mål av seg til å øke forskningsinnsatsen til 3% av BNP innen 2017, og at det offentlige finansierer halvparten av dette. Du kan lese våre budsjettkommentarer på nettsiden www.forskerforbundet.no/statsbudsjett.

III 701 NYE DOKTORGRADER

I første halvår 2011 ble det gjennomført 701 doktorgradsdisputaser ved norske læresteder. Dette er en betydelig økning fra 620 i første halvår 2010, skriver NIFU i nyhetsbrevet Doktorgrader i tall.

Kandidater med ikke-norsk statsborgerskap bidrar sterkt til økningen. I året 2010 utgjorde utlendingsene 28 prosent av alle doktorander. Andelen økte til 31 prosent i første halvår 2011.

KURSTILBUD DESEMBER 2011

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs for tillitsvalgte i desember 2011:

- 30.11–01.12.11: Grunnopplæring trinn III for nye tillitsvalgte
- 06.–07.12.11: Plagiat og forskningsjuks – kurs/seminar om forskeres rettigheter
- 08.12.11: Seminar for postdoktorer

Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

FORSKNINGSPOLITISK SEMINAR

Forskerforbundet arrangerer årets forskningspolitiske seminar tirsdag 22. november på Hotel Bristol i Oslo. Tittelen på seminaret er «Forskningsfinansiering».

Påmelding innen **fredag 11. november**. Program og påmeldings-skjema finner du her: www.forskerforbundet.no/seminar

IV NYTT VERKTØY FOR INKLUDERENDE ARBEIDSLIV

Partene i arbeidslivet har lansert et nytt, interaktivt IA-verktøy som er myntet på både ansatte, tillitsvalgte og ledere. Hensikten er å bevisstgjøre og veilede alle parter på hvordan man kan jobbe konstruktivt med å skape inkluderende og gode arbeidsmiljø, til beste for ansatte, ledere og virksomheten. Opplæringsverktøyet ligger fritt tilgjengelig på www.inkluderende.no

Bak prosjektet står organisasjonene som står bak avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv; LO, Unio, YS, Akademikerne, Spekter, Virke, KS, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og NHO.

V EU-KOMMISSJONEN MED NY REFORMSTRATEGI FOR HØYERE UTDANNING

Europakommisjonen har lagt frem sin nye reformstrategi for modernisering av høyere utdanning i Europa. Strategien er en del av Europa 2020, EUs overordnede tiårsstrategi som blant annet legger vekt på utdanning og livslang læring for samfunnsutvikling, økonomisk vekst og sysselsetting.

Kommisjonen beskriver fem hovedområder der det er nødvendig med sterkere innsats for modernisering og reform i europeisk høyere utdanning:

1. Øke antallet europeere med høyere utdanning, sikre bredere rekruttering av studenter og redusere frafall i løpet av studietiden.
2. Forbedre kvalitet og relevans i høyere utdanning for å møte

3. Øke mobilitet i høyere utdanning og styrke europeisk samarbeid om utdanning.
4. Gjøre «kunnskapstriangelet» til en realitet: koble høyere utdanning, forskning og næringsliv sammen for kvalitet og regional utvikling.
5. Forbedre styring og finansiering av høyere utdanning.

VI KAN VI STOLE PÅ VITENSKAP?

I samarbeid med Universitetet i Oslo og Det Norske Videnskaps-Akademi inviterer forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland til en åpen konferanse 9.–10. november i Aulaen/Gamle festsal på Universitetet i Oslo, der hun stiller det grunnleggende spørsmålet: Kan vi stole på vitenskap?

Hvordan bør forholdet mellom vitenskap og politikk være? Når trenger vi mer forskning og når vet vi nok til å handle? Hvor går grensene for vitenskap? Regjeringen setter spørsmål om forskningens tillit og legitimitet på dagsorden i Vitenskapsåret 2011.

VII NYTT FRA HOVEDSTYRET

Forskerforbundets hovedstyre var samlet til styremøte og styreseminar 15. og 16. september. Lønnspolitisk strategi og forberedelser til representantskapsmøte høsten 2012 sto på dagsorden. Hovedstyret drøftet også innovasjonspolitikk, prioriteringer i statsbudsjettet for 2012 og vedtok høringsuttalelse om Fagerberg-utvalgets innstilling (NOU 2011:6). Hovedstyret hadde en første

gjennomgang av utkast til nytt arbeidsprogram for perioden 2013–2015, som skal vedtas på representantskapsmøte høsten 2012. Etter neste hovedstyremøte 27. oktober vil et revidert forslag til nytt arbeidsprogram bli sendt på høring til lokallag og foreninger.

Hovedstyret drøftet også det videre arbeidet med lønnspolitisk strategi og startet forberedelsene til tariffoppgjørene i 2012.

VIII HØRINGSUTTALELSE – FAGERBERG-UTVALGET

Forskerforbundet avviser Fagerberg-utvalgets forslag om et forskningsbarometer som skal legges til grunn for fordeling av forskningstid på individplanet. Slike statistikker egner seg ikke til slike formål.

Utredningen fra Fagerberg-utvalget stadfester problemet med manglende tid og ressurser til FoU og inneholder forslag til tiltak som Forskerforbundet mener er verdt å vurdere. Forskerforbundet er imidlertid kritisk til utredningens hovedkonklusjoner.

Vi mener at utvalgets avgrensning til hovedsakelig å vurdere universitets- og høyskolesektoren er for snever. En gjennomgang av den offentlige finansierte forskningen med sikte på å foreslå endringer som skal gi størst mulig nytte må favne videre enn dette.

IX FØLG FORSKERFORBUNDET PÅ FACEBOOK

Nå kan du få nyheter fra Forskerforbundet på Facebook. Bli tilhenger av Forskerforbundets Facebookside www.facebook.com/forskerforbundet – og tips gjerne andre som du tror kan ha interesse av å følge siden.

X STIPENDIAT? KJENN DINE RETTIGHETER!

Forskerforbundet har oppdatert introduksjonsheftet om lønns- og arbeidsvilkår for stipendiater. Heftet er nå også tilgjengelig i engelskspråklig utgave. Heftet inneholder mye nyttig informasjon for deg som er ansatt i stipendiatstilling. Du kan laste ned heftet som en pdf-fil, eller bestille det fra sekretariatet: post@forskerforbundet.no.

XI
PHD CANDIDATE? KNOW
YOUR RIGHTS!

Forskerforbundet (The Norwegian Association of Researchers, NAR) has issued a Handbook for PhD Candidates, with useful information about working conditions and salary levels for PhD candidates employed in Norway. You can download the handbook from our web site, or order free copies from post@forskerforbundet.no.

XII
VERV EN KOLLEGA

Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 15. august – 31. desember 2011 får vervepremie. Det medlemmet som verver flest nye medlemmer i løpet av kampanjeperioden vil få en iPad 2. Les mer på nettsiden www.forskerforbundet.no eller vervekampanje.

XIII
NY JOBB? BRUK MIN SIDE

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet arbeidssted, endret stillingsprosent eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Logg deg inn på Min side for å registrere endringer: www.forskerforbundet.no/minside.

XIV
MEDLEMSFORDELER HOS
DNB NOR

I forbindelse med at DnB NOR og Postbanken har gått sammen er det opprettet en ny nettfilial med informasjon om Forskerforbundets samarbeidsavtale med banken. Du finner oppdatert informasjon om bankavtalen, tjenester og priser på www.forskerforbundet.no/bank.

Statsbudsjettet og FoU-tid

Usikkerhet og uro i den internasjonale økonomien krever et stramt norsk statsbudsjett. Det har de aller fleste forståelse for. Det som diskuteres i etterkant av 6. oktober, er innretningen på budsjettet. En offensiv holdning fra regjeringens side til kunnskap og kompetanse som vesentlig bidrag til sikring av den norske velferdsstaten skulle man tro ville spores i budsjettforslaget. Men med en realvekst i Kunnskapsdepartementets forslag til bevilgninger for 2012 til universitets- og høyskolesektoren på ikke tilfellet. Slik sett er budsjettframlegget visjonssøker ord om en tilnærmet nullvekst andre år på likevel spores for våre medlemmer. Fri-pro-potten i med 100 millioner over statsbudsjettet og skal slås med sum gitt av universitetene; formål knyttet til museer har fått økninger i Kulturdepartementets budsjett finner man igjen i alle de øvrige departementenes budsjett. Dette er ikke de store pengebeløp, men de er der. Men vi har mer å hente ut totalt sett av statsbudsjettet til FoU – og til samfunnets beste.

Nå dreier ikke alt av viktighet seg om penger. Vesentlig er også arbeidsbetingelser, og i KDs budsjettforslag står følgende setninger som er av interesse: «Samanhengende tid til forskning er av stor betydning. Departementet avventar den kommande tidsbruksundersøkinga blant fagleg personale ved universitet og høyskolar. Undersøkinga vil kunne gi eit betre utgangspunkt for å gjennomgå samla tidsbruk og rammevilkår for forskarane.»

Det dreier seg om Arbeidsforskningsinstituttets undersøkelse som er bestilt av KD, og som leveres før jul. Det er all grunn til å tro at resultatene av denne undersøkelsen bekrefter tidligere undersøkelser. Tid til FoU er mangelvare. Med bakgrunn i at «[d]epartementet legg vekt på at institusjonane gjer interne prioriteringar for å ta omsyn til gode forskingsvilkår», ikke bare forventer vi, men krever, at ledelsene ved universitetene og høyskolene nå tar fatt i dette helt grunnleggende problem som må løses og ikke lenger skyves på: det vitenskapelige personale må få forskningstiden sin tilbake!

Vi kommer oss nok gjennom neste år med de bevilgninger som Stortinget til slutt gir. 2012 kan dessuten bli et godt år når det gjelder arbeidsbetingelser for store medlemsgrupper om AFI-rapporten blir fulgt opp. Beskjeden til institusjonene er derfor klar: Skaff tid til FoU!

De grunnleggende verdier

Universitetet i Oslo (UiO) sitt 200-årsjubileum har gitt en anledning til å stoppe opp ved de grunnleggende verdiene et universitet står for. Rektor Ole Petter Ottersen viste i sin tale 2. september til «verdigrunnlaget og det som er universitetets fornemste oppgave: å danne og utdanne borgere

som kan delta aktivt og kompetent i et åpent demokrati. Med 22. juli friskt i minne må vi sørge for at universitetene lever opp til idealet om å være et sted for brytninger mellom meninger – et sted der meninger blir temperert ved motforestillinger og kunnskap om historie og kultur. Og et sted der forførende ideologier ikke får fotfeste, men blir avkledd gjennom informert debatt.» Denne og andre festtaler rommer et stort alvor. Universitetene har et særskilt oppdrag og ansvar, og den frie og uavhengige forskningen representerer en grunnleggende verdi som må tas godt vare på og gis gode vilkår.

Forskerforbundets lokallag ved UiO markerte på sin side jubileet med et stort symposium om «Universitetsprioriteter»; her ble blikket rettet framover. Lokallaget er tydelige på nødvendigheten av et større økonomisk handlingsrom hvis man skal lykkes med de ambisiøse, men også inspirerende og motiverende langsiktige strategiske mål. Det ble en god og engasjert debatt mellom rektor, fagforening, NFR, studenter og politikere. Målsettingen er felles selv om det kan være ulikt syn på virkemidlene.

Jubileumsfeiringen har også stått i formidlingens tegn, og nyere forskning innenfor mange fagdisipliner så vel som de historiske linjer er trukket fram. Det gjøres selvsagt mye god formidling i vår sektor hele tiden, dette er en av

hovedpilarene i vår virksomhet og en del av vårt samfunnsansvar. Likevel etterlyses det ofte at universitetene er mer synlige. Skal sektorens verdigrunnlag vinne gjenklang hos flere enn oss som er innenfor systemet, må kunnskap deles og formidles. Og vi må slippe publikum inn også i de flotte bygningene som vi forvalter. «Nå ser vi hva skattepengene går til», var det en besøkende som sa da UiO åpnet bygningene på Universitetsplassen i jubileumshelga. Det er ingen grunn til å undervurdere uttalelsen, jo mer «folk flest» får se av universitetets virksomhet, desto bedre er det. Forskning må på den offentlige agenda i mye større grad, og vi trenger entusiasme og begeistring fra mange flere. 200 år er ingen alder for et universitet, det finnes mange som er betydelig eldre. Likevel fikk Norge et universitet før vi fikk vår grunnlov. Utfordringen for oss alle er å videreføre den synligheten vi har oppnådd, også etter at festen er slutt. Og dessuten kjempe for universitetets verdigrunnlag hver eneste dag.

Av Randi Halveg Iversby, medlem i Forskerforbundets hovedstyre

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Bedre vilkår for forskere

Få felt er så avhengig av ressurser, langsiktighet og tålmodighet som god forskning. Da er det et paradoks at så mye av forskningsressursene går med til å sette mange i stand til å utføre forskning, uten at vi i dag kan tilby dem annet enn usikre, midlertidige forskerkarrierer, om noen i det hele tatt.

Rådgiver Jon Iddeng, kronikk i Dagbladet 14. oktober

Beklager stopp i statlig gavmildhet

Regjeringen vil ikke lenger stimulere private forskningsbidrag ved å gi litt statlige penger i tillegg. Lederen i Forskerforbundet, Bjarne Hodne, sier:

– Alle bidrag til forskningen er verdifulle, i en tid det er lite å hente sentralt.

Han ville satset på å gjøre ordningen bedre kjent, fremfor å ta den bort.

Aftenposten 12. oktober

Kan vi stole på SV?

SVs Aksel Hagen mener at Forskerforbundets argumentasjon halter og at opposisjonen (FrP, Høyre, Venstre og KrF) ikke stoler på sin egen evne til å styrke forskningsmiljøene. Men hadde SV fulgt sin egen opptrappingsplan før de kom i regjering, så ville det ikke vært nødvendig å legge ned forskningsfondet.

Bjarne Hodne, innlegg i Klassekampen 11. oktober

Sats på forskning

Norge står overfor store utfordringer i årene som kommer om vår velferd og velstand skal opprettholdes. Svaret på utfordringene ligger ikke minst i økt kunnskapsutvikling. Men da må de som skaper ny viten få de arbeidsbetingelser som er nødvendig. To faktorer er avgjørende: ressurser og tid.

Bjarne Hodne og Anders Folkestad, innlegg i Dagbladet 26. september

Er du på vei til oss?

Transportøkonomisk institutt er landets ledende miljø innen transportforskning. Samferdselssektoren står overfor store utfordringer i årene som kommer, ikke minst på områdene miljø og klima. Vi søker etter erfarne og nyutdannede medarbeidere:

- Forskningsleder innen fagfeltet Kollektivtransport, areal- og transportplanlegging.
- Forsker/seniorforsker innen fagfeltet Samfunnsøkonomiske modeller og metoder
- Forsker/seniorforsker innen fagfeltet Reiseliv og regionale analyser

Instituttet har et tverrfaglig miljø bestående av psykologer, geografer, sosiologer, samfunnsøkonomer, siviløkonomer, statsvitere, sivilingeniører, statistikere, en filosof og noen med mer blandet utdanning, ca 90 personer totalt. Har du lyst til å bli med i forskergruppa?

Se full utlysning på våre nettsider www.toi.no

Transportøkonomisk institutt
Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning, museer og kulturminnevern.

Forskerforbundet har 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidsstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål som angår dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte.
- Du får tilbud om gunstige forsikringer og banktjenester.
- Du får tidsskriftet Forskerforum 10 ganger per år.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2010–2012:

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nестeder)
Kristin Dæhli, NTNU
Marit Eriksen, Høgskolen i Østfold
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen
Kåre-Olav Stensløkken, Universitetet i Oslo
Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)
Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø (2. vara)
Stig Ove Hjelmevoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge HF (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem
Arkivleder Kristine K. Brox
Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen
Informasjonsleder Unn Rognmo
Spesialrådgiver Birgitte Olafsen
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Jon W. Iddeng
Rådgiver Elin Havelin Rekdal
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Rådgiver Kjetil Mørk
Rådgiver Tanya Nymo
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Brita Alsos
Advokat Haakon Utne Kierulf
Advokatfullmektig Hildur N. Nilssen
Advokatfullmektig Mariann Helen Olsen
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Seksjonsleder Elisabeth Tindeland
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Sekretær Gerd Sandvik
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Elisabeth Johansen
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Førstesekretær Linda Pettersson
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Renate Storli (vikar)

RETURADRESSE:
FORSKERFORBUNDET
POSTBOKS 1025 SENTRUM
0104 OSLO

Alltid

For medlemmer i Forskerforbundet:

3 % sparerente fra første krone

Cresco Unique kan brukes både som sparekonto og kredittkonto, alt etter behov. Uavhengig av hvordan du bruker kontoen, er vilkårene blant de beste i markedet:

- 3 % sparerente fra første krone
- Ingen krav til minstebeløp
- Ingen begrensning i antall uttak
- Gebyrfri nettbank
- Gebyrfrie varekjøp over hele verden
- Kredittreserve på inntil kr 75 000

Søk på www.cresco.no/unique

Kundeservice 815 22 040

Nominell kredittrente 10,65 % årlig. Eff. rentere 19,3 %. 15.000,- øf 12 mnd. totalt 16.481.

Cresco

– et produkt fra DnB NOR Bank ASA